

**A magyar jogfejlődés alakulása a fogyatékosokat érintő
szabályozások tükrében a honfoglalástól napjainkig**

JELIGE: LMH701

Tartalomjegyzék

Előszó.....	5
A Honfoglalás kori táltosok, sámánok	7
A középkori Magyarország jogfejlődése.....	9
Az első magyar joggyűjtemény: Werbőczy István Hármaskönyve	15
A felvilágosodás kora.....	19
Az első magyarországi siketnéma iskola, Cházár András tevékenysége	21
Az 1800-as évektől a második világháború végéig tartó időszak szabályozása:	24
Fogyatékosokat érintő törvények és jogszabályok általános kronológiája az '50-es évektől. .	25
1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról	27
1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról 141/2000. (VIII. 9.) Korm. rendelet a súlyos fogyatékoság minősítésének és felülvizsgálatának, valamint a fogyatékosági támogatás folyósításának szabályairól 31	
83/1987. (XII. 27.) MT rendelet a rokkantsági járadékról.....	32
1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.).	33
Óvodáztatási támogatás	34
1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról.....	35
Családi pótlék jogosultsági feltételei, összege.....	35
85/2007. (IV. 25.) Korm. rendelet a közforgalmú személyszállítási utazási kedvezményekről	36
A fogyatékos személyek jogairól szóló egyezmény – a 2007. évi XCII. törvény	36

A sajátos nevelési igényű gyermekek és tanulók oktatásban való rész-vétele, az 1993.évi LXXIX törvény közoktatási törvény valamint az új 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről szóló törvény alapján	37
1. A korai fejlesztés és gondozás	38
2. A fejlesztő felkészítés	39
3. Óvodai nevelés, iskolai nevelés-oktatás	40
4. Sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók nevelése, oktatása	41
5. Az alapfokú művészeti iskola:	42
6. A szakiskola (2013.09.01-től hatályos)	42
7. A kollégium	43
8. A szakértői bizottságok működése.....	43
9. A pedagógiai szakszolgálatok (2013.01.01-től).....	44
10. A pedagógiai-szakmai szolgáltatások	45
Problémák a különleges gondozáshoz való jog érvényesülése terén	46
A fogyatékoság felülvizsgálata.....	47
Pozitív diszkriminációk beszéd fogyatékos tanulók esetében.....	48
Érettségi vizsga vizsgaszabályzata.....	49
A Nemzeti Szakképzési Intézet útmutatása	50
Pozitív diszkriminációk a felsőoktatásban résztvevő fogyatékos hallgatók esetén	51
2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról	52
A diszkrimináció a hazai jogban, a hazai munkahelyeken.....	53
Diszkrimináció a munkahelyen.....	53

A Salamancai Nyilatkozat hatása a magyar fogyatékosügy fejlődésére	55
A magyar közoktatás és gyógypedagógia jelenlegi helyzete, a Salamancai nyilatkozat elveihez képest:.....	55
FÜGGELÉK:.....	63
Felhasznált irodalom:	87

Előszó

Választott témámmal az a célom, hogy vázlatszerű áttekintést nyújtsak a magyar történelem során a fogyatékoság tárgykörében született joganyagról illetve az azzal szorosan összefüggő fogyatékos szerveződésekről. Miután a téma 1000 évet ölel fel egy-egy joganyag teljeskörű áttekintésére a dolgozat nem ad lehetőséget, inkább rálátást szeretnék adni arra, hogy melyik történelmi korszakban kik voltak azok a személyek akik valamilyen módon megpróbálták szabályozni a fogyatékosok emberek mindennapjait. Ez a szabályozás nem minden esetben hatott pozitívan a fogyatékos személyek életére, de összességében elmondható, hogy Magyarországon egészen a korai időkig visszamenőleg találkozunk a fogyatékos személyekre vonatkozó joganyaggal. Az is elmondható, hogy tudományos téren a magyar gyógypedagógiával foglalkozó szakemberek mindig jelen voltak, és lépést tartottak az európai trendekkel, és Magyarországon komoly szakmai háttérrel rendelkező oktatási rendszer jött létre a fogyatékosok oktatásához, képzéséhez. A szabályozás a XX. században gyorsult fel igazán, ezért az ebben az időszakban született joganyagok bemutatása és magyarázata markáns részt képvisel a dolgozatban. Fontosnak és aktuálisnak tartom továbbá az utóbbi években zajló oktatási reform fogyatékosokat érintő szabályozásának pontos bemutatását is, mely rendelkezések egy része csak 2013-ban fog hatályba lépni. Ez a munka azonban még nem fejeződött be, hiszen új elvárásoknak kell megfelelni mind a fogyatékos gyermekek képzése, mind a munkavállalása, rehabilitációja terén is. Dolgozatom záró részében a mai magyar jogi szabályozás általam megfogalmazott kritikáját és hiányosságait fogalmazom meg, valamint azokra a területekre hívom fel a figyelmet, ahol vagy nincs megfelelő szabályozás, vagy nem felel meg a megváltozott követelményeknek vagy az európai trendeknek.

Bevezető gondolatok

Munkámat az a kérdés inspirálta, hogy a fogyatékos embereket a magyar történelem évszázadai során miként kezelte a társadalom, a jogalkotás folyamata, egyáltalán megkülönböztette-e őket a jogalkotás akár pozitív akár negatív szempontból. Mindezek alapján olyan összefoglaló gyógypedagógiai szempontú jogfejlődési folyamatot írtam le, mely kifejezetten csak azokat a jogszabályokat érinti, melyek fogyatékoságtípusokkal, fogyatékos emberekkel foglalkoznak, így a maga nemében egy meglehetősen ritkán érintett területnek nevezhető.

Feltételezéseim a következők voltak:

1. A Magyar jogalkotás már a korai időktől kezdődően reflektál a másságra/fogyatékoságra, még akkor is ha ez nem feltétlenül támogatásban nyilvánult meg.
2. A jogfejlődés a XIX-XX. századtól indult el igazán.
3. A jogállamiság fejlődésével a fogyatékos emberek helyzete is javul, nagyobb hangsúlyt kap a jogalkotásban a rájuk vonatkozó szabályozás is.
4. A jogfejlődés a Magyar jogalkotásban egyre inkább az egyén szükségleteire reflektáló joganyagokban nyilvánul meg az általánosító szabályozás helyett.
5. A XXI. században Magyarországon a fogyatékos embereket ugyanazok a jogok illetik meg, mint a társadalom többi tagját.

Munkámhoz könyvtári szakirodalmat, fellelhető levéltári anyagot, internetes forrásokat valamint a saját gyógypedagógiai területen eltöltött 10 éves szakmai gyakorlatomat használtam fel

újszülött gyermekből. Ha majdan, nagykorában elfogadja a hivatást, akkor napokon keresztül alszik, halottnak is hiszik. A procedúra kimerítő és fájdalmas: a táltos-jelöltek közül sokan elájulnak, hisztérikus rohamokat, idegösszeomlást is kapnak, mások epilepsziások lesznek („sámánbetegség”). Végül a táltos alvó, esetleg tudatvesztett állapotban nyeri el tudományát. Ha azonban a táltosjelölt nem fogadja el a kiválasztást, akkor nem kerülheti el a büntetést, hogy a többi táltos megnyomorítsa. „Él itt a faluban egy sánta ember, Boda Károlynak hívják. Azér' sánta, hogy foggal született, és kicsavarták a lábát. A táltosok tették így...” (Diószegi 1967, 36–37.) Hasonló motívumok más népek hiedelmei közt is megvannak: „az altaji törököknél... a kiválasztott vagy eszelőssé, vagy nyomorékká válik, sokat szenved, vagy meghal. A minuszinszki vidék török törzseinél az a személy, aki nem fogadja el a sámánhivatást, egész életére esztelen marad. A jakutok szerint a sámánjelöltet a szellemek egész életére nyomorékká teszik, vagy megölik.” (Diószegi, 36–37.).

A táltos „fölsleges csontja” vagy hatodik ujja, többletfogsora, tehát fogyatékosága éppen, hogy nem képességcsökkenés, hanem valamiféle képességtöbblet jele. A magyar táltosok szerepe a korabeli társadalomban jelentős volt. Először is nézzük meg, milyen módon épült fel a valamikori magyarság. Legfelül mindjárt két embert is találunk, egy fizikai és egy szakrális királyt. A fizikai király személye mindig ismert volt, ellenben a szakrális királyról soha nem tudta senki, hogy milyen tisztséget visel, csak halála után derülhetett ki róla. A szakrális király alatt áll rangban a Táltos. Mindig egy Táltos volt, és a személye, tisztsége is ismert volt. Ő állt kapcsolatban a nemzetségek, családok Sámánjaival és egyedül ő ismerte a szakrális király személyét. Táltost sosem avattak, csak születni lehetett Táltosként. Az új Táltost, mindig a halálos ágyán nevezte meg az öreg Táltos. Egyes nézetek szerint a táltosokat nem üldözték, hanem Szent László, sőt Mátyás király mellett is működtek. A világi király mellett mindig volt valaki, aki a legfőbb tanácsadó szerepét töltötte be, fura ruhában jár, és furán viselkedett ő volt az udvari bolond, s egyes nézetek szerint jóval a kereszténység felvétele után és a pogány hittel való szakítás után ebben az álruhában járt-kelt a Táltos. Bizonyítékok vannak arra azonban, hogy a táltosok még a Habsburg korszakban is léteztek. A festett kazettás Székelyderzsi templom (ami egyébként a magyar rovásírás egyik épen maradt lelőhelye) mennyezetén a hatujjú figurát úgy renoválták, hogy ötujjúra javították.

A középkori Magyarország jogfejlődése

Általánosságban elmondhatjuk, hogy a legtöbb fogyatékkal élő ember a középkorban semmiféle támogatásban nem részesült, egyedül az egyház által létesített számukra néhány menedékhelyet. A középkor átlagemberének teljesen ambivalens volt a fogyatékkal élők iránti attitűdje. Az értelmileg fogyatékosokról azt hitték, hogy az ördöggel cimborálnak, vagy azt, hogy isteni kinyilatkozásokat mormolnak maguk elé, de kigúnyolásuk és kiközösítésük általános volt. A középkori ember életét alapjaiban rázta meg a nagy pestisjárvány. A kór többször is átsöpört Európán, a legpusztítóbb járvány 1347-1351 között 21 millió ember életét követelte, Európa akkori lakosságának egyharmadát. A kíméletlen járvánnyal szemben védtelen embereknek a krízishelyzetre adott válaszaik gyakran extrémek voltak. Az elmezavar tüneteit mutató emberekre ekkortól kezdtek rásütni a boszorkányság stigmáját. A boszorkányüldözések egyre nagyobb méreteket öltöttek. A középkori egyház összemosta, és egyaránt üldözte az eretnekséget, a varázslatot és a boszorkányságot. Sokan természetfölötti hatalmat tulajdonítottak mindenkinek, aki szokatlan vagy más, vagy éppen fogyatékos ember volt. Egész Európában egészen a 18. századig vissza-visszatértek a boszorkányüldözések. A vádlottak 80 százaléka nő volt, arra azonban nincs adat, hogy a pörbe fogottak közül hány fogyatékos ember volt. A középkori orvoslás a fogyatékoság egész sorának – siketség, értelmi retardáció, örültség és epilepszia – okait természetfölötti erőkben kereste, és az ilyen fogyatékos embereket nem gyógyította, ha nem pusztulásra ítélte, ezért a mentálisan beteg emberek különösen könnyen estek bele boszorkányüldözők és inkvizítorok hálójába. Az ilyen fogyatékos embereket sokszor csak azért végezték ki, mert a boszorkányok fattyának vélték őket, vagy pedig azért mert különösnek, ijesztőnek tartották viselkedésüket. A kései XVII. századnak kellett eljőnnie ahhoz, hogy az értelem elűzze a boszorkányokba vetett hit sötét babonáját.

Mindezt bevezetőként kívántam elmondani mielőtt tételelesen ismertetném azt a néhány szabályozást, ami a középkori Magyarországon a fogyatékosokról vagy hozzájuk kapcsolódóan szól. S a fent leírtak tudatában ismertetem azokat a szabályozásokat is, melyek a boszorkányüldözésekről szólnak, hiszen ezek a szabályok jócskán érintették a fogyatékosokat is.

Szent István Király Dekrétomainak Második Könyve

31. Fejezet a boszorkányokról

Ha valami boszorkány találkozik, vigyék a birák törvénye szerint az egyház eleibe és bizzák a papra, hogy bőjtöltesse és oktassa hitben; bőjtölés után pedig menjen haza.

1. § *Ha másod izben találtatik azon vétekben, alázza meg magát ismét bőjtöléssel; annakutána a templom kulcsával keresztforma bélyeg süttetvén mellére, homlokára és a válla közzé, menjen haza.*

2. § *Ha pedig harmad izben, adják a birák kezébe*

32. Fejezet a bűbájosokról, ördögösökről és jövendőmondókról

Hogy Isten teremtménye minden gonosznak ártalmától ment maradjon és senkitől kárvallást ne szenvedjen, hacsak nem Istentől, ki előmenetelét is adja, tanácsi végzésből vetettünk nagy rettentő tilalmat az ördögösöknak és bűbájosoknak: hogy senki bűbájjal vagy ördögös tudománnyal egy embert is eszéből kiforgatni vagy elveszteni ne merjen.

1. § *De ha mégis ember vagy asszonyember ennekutána illetén dologra vetemednék, adják annak a kezébe, a kit megrontott, avagy rokonai kezébe, hogy tegyenek törvényt reá az ő akaratjok szerint.*

2. § *Ha pedig jövendőmondók találatnának, a kik hamuban s más effélékben mesterkednek, igazítsa meg őket a püspök ostorral*

47. Fejezet a test tagjainak megnyomoritásáról

Valaki pedig kardot vonván, akárkit mást megnyomorit, vagy a szemén, vagy a lábán, vagy a kezén, hasonló veszedelmét szenvedje az ő testének.

A keresztény hitet felvevő magyar állam első uralkodója uralkodásának delén, uralmának megszilárdulása után, 1031-ben meghalt fia, Imre herceg. István unokatestvére Vazul szerette volna megszerezni a trónt, merényletet szervezett István ellen, ami nem járt sikerrel. István, hogy Vazult uralkodásra alkalmatlanná tegye, megvakította és fülébe forró ólmot öntetett. Vakon és hallásától megfosztva Vazul a kor szokásainak megfelelően nem válhatott uralkodóvá. A X-XI. századi Európában a csonkítás a pártütő, hitszegő rokonok megszokott büntetése volt. A király elleni lázadás a legnagyobb büntettnek számított, és halálbüntetés járt érte. Az uralkodásra való alkalmatlanná tétellel a lázadó királyi rokonok tulajdonképpen megváltották magukat. Később Könyves Kálmán is ezt az eljárást alkalmazta testvérével, Álmoossal és Annak fiával, Bélával szemben. A sors fintora azonban, hogy habár a korabeli szokásoknak megfelelően Béla alkalmatlan volt a trónra, más utód nem lévén mégis királlyá koronázták, s bár a korabeli leírások szerint önálló életvitelre alkalmatlan volt és sok döntést erőskezű felesége Ilona hozott meg helyette, uralkodása alatt tovább szilárdult Magyarország helyzete és biztosította az Árpád-ház további utódlását.

A megcsonkítás, mint büntetés egyébként gyakorlat volt a középkori Magyarországon is. Erre példák I. Szent István, I. Szent László és I. Könyves Kálmán királyok törvényei is. I. Szent István II. törvénykönyve szerint, ha valaki a rabszolgák közül lopást követ el, akkor vissza kell adnia az eltulajdonított dolgot, és az orrát öt tinóval váltsa meg. Ha azt nem tudja megváltani, akkor vágják le az orrát. Ha az orrának levágása után is követ el lopást, akkor a füleit váltsa meg, és ha azok árát szintén nem tudja leróni, akkor azokat is lemetszik.

Szent László Király Dekrétomainak Első Könyve

34. Fejezet a lator asszonyok és boszorkányok meglakoltatásáról

A lator asszonyok és boszorkányok úgy lakoljanak, a mint a püspök jónak látja.

Ezek után kell néhány szót ejtenünk Könyves Kálmán királyról, mivel kapcsolatban vélt vagy valós testi fogyatékosága miatt legendák keringenek. Könyve Kálmán királyt az utókor művelt, széles látókörű a kortársaihoz képest felvilágosodott nézetekkel rendelkező uralkodóként tartja számon. Ezt alátámasztandó szokták felhozni, a majd lejjebb ismertetésre kerülő törvénycikkét, melyben kimondja, hogy boszorkányok nincsenek. Azonban napvilágot látott egy olyan elképzelés is, mely szerint e dolog mögött politikai okok állhattak a háttérben.

A 10-11. században még élénken éltek a néphitben az úgynevezett „Szépasszonyokról”, strigákról szóló történetek. Ezekhez a démoni figurához számos betegség, kór, nyavalya előidézését kapcsolták. A leggonoszabb cselekedetük azonban az volt, mikor az egészséges újszülött csecsemőt kicserélték egy satnya, ványadt gyerekre. Így aztán, ha egészséges szülőknek beteges gyermeke született, akkor azt a „Szépasszonyok” bűneként rótták fel. Ezeket az „elcserélt” csecsemőket nevezték aztán „váltott gyermeknek”. Ez az a pont, ahol összekapcsolódik a „Szépasszonyok” legendája Könyve Kálmán uralkodásával. A magyar krónika szerint ugyanis Kálmán beteges, vézna testalkatú, púpos, sánta és dadogós

volt. Ezek a külső jegyek pedig pontosan beleillettek a népi hitvilág „váltott gyermek” történeteibe. Nem elképzelhetetlen, hogy Álmos és környezete ki is használták ezt a lehetőséget és az elcserélt gyermek elmélettel megkérdőjelezték alkalmasságát, származását és uralkodásának törvényességét. Ezek alapján érthető lenne, miért volt olyan fontos egyértelműen tisztázni ezt a kérdést. Kálmán királynak meg kellett szabadulnia ezektől a démonoktól, melyre a legegyszerűbb megoldás, ha törvényben tagadja létezésüket. S akár igaz az okfejtés akár nem, (mert az igazsághoz hozzá tartozik, hogy a későbbi krónikákat a Kálmán által megvakított Álmos és Béla hívei írták akik igyekeztek rossz fényben feltüntetni Kálmán királyt) annyi bizonyos, hogy Magyarországon már a 12. században kimondták, hogy:

Kálmán Király Dekrétomainak Első Könyve

(Feszty Árpád: „Kálmán király eltiltja a boszorkányégetést”. A kép a Fővárosi bíróság épületében található)

57. Fejezet a boszorkányokról

A boszorkányokról pedig, mivelhogy nincsenek, semmi emlékezet ne legyen.

60. Fejezet a bűbájosokról

A bűbájosokat a főesperes meg az ispán emberei keressék fel és vigyék törvény eleibe.

Luxemburgi Zsigmond törvényei:

1405. évi (II.) III. törvénycikk

hogy a tagcsonkítás tilos kivéve azokat, kiknek a király erre hatalmat adott

Ezenkívül egyáltalán semmiféle bíró vagy igazságszolgáltató vagy országunk bármely más előkelője se merje akármiféle népeinknek és országlakosainknak tagjait megcsonkitani vagy elmetszeni, s ezt tenni jogukban ne álljon.

- 1. § Kivéve egyedül azokat, a kiknek erre annak rende szerint királyi hatalmunkat adtuk.*
- 2. § Az ellenkezőleg cselekvők, legott az említett hatalmaskodás tényének büntetésébe esvén.*

1435. évi (I.) III. törvénycikk

a birtoktalan vagy olyan nemesek, a kiknek nincsenek jobbágyaik, kötelesek hadba menni

Aztán a többi nemesek, a kiknek jobbágyaik nincsenek, egyedül saját személyükben, még pedig azok, kiknek uraik vannak és ezeknek neve alatt és ezek költségén szoktak hadakozni, saját uraikkal, azok hadnépével vagy banderiumaival, a többiek pedig, kiknek

ilyen uraik nincsenek, saját birtokukból, házukból és a maguk költségén megyei ispánjukkal (kivéve azokat, kiket elaggott koruk, özvegységük vagy árvaságuk és más ehhez hasonló tehetetlenség miatt szükségesnek látszik fölmenteni), hasonlóképpen tehetségükhöz képest illően felfegyverkezve és felszerelve kötelesek hadba indulni.

Az első magyar joggyűjtemény: Werbőczy István Hármaskönyve

Werbőczy Osvát és Deák Apollónia fia, 1460 és 1470 között született, valószínűleg Verbőcön (Ugocsa vármegye, ma Verbovec, Nagyszőlősi járás, Ukrajna); újabb írók inkább Kerepes községet (Bereg vármegye) vélik születése helyének. Felsőbb tanulmányait valószínűleg a budai, később pedig valamelyik itáliai (bolognai vagy páduai) egyetemen végezte; állítólag Bécsben is tanult. A latin és görög nyelv ismerete mellett „eleganter” beszélt németül. Kiváló szellemi képességgel megáldva, az ismeretek minden terén a legelsőek közé tartozott. Teológiai és bölcséleti ismerete mellett leginkább az tanúskodik, hogy 1521-ben követségben járván V. Károly német-római császárnál Wormsban (vendégként részt vett a birodalmi gyűlésen), Lutherrel vitába bocsátkozott. A közpályán először Ugocsa vármegyében működött, ahonnan mint országgyűlési követ, az egész ország színe előtt ragyogtatta tudását és bámulatos ékesszólását. Az 1498. II. Ulászló-féle nevezetes törvények megalkotásában, melyek a köznemesség rohamos térfoglalását jelentik, már kétségtelenül közreműködött, s az

a határozat, melyben II. Ulászló örökös nélküli elhalálozása esetére a nemzet királyválasztási joga s ahhoz való ragaszkodása nyert kifejezést, egyenesen az ő befolyásának tulajdonítható; előjátéka volt ez az 1505. évi rákosi végzéseknek

Tripartitum (magyarul *Hármaskönyv*) néven ismeretes az a szokásjogi gyűjtemény, amelyet az országbírói ítélőmesterből nádorrá lett Werbőczy István 1504-ben kezdett el összeállítani, és 1514-ben fejezett be. Eredeti latin címe: „*Tripartitum opus iuris consuetudinarii incltyti regni Hungariae*”, magyarul: „*Nemes Magyarország szokásjogának Hármaskönyve*”. Lényege: a korabeli Magyarország jogi szabályainak és szokásjogainak összegyűjtése, rendszerezése és írásba foglalása.

„ELŐBESZÉD

Nemes Magyarországnak törvényeit és törvényerőre emelkedett szokásait készülvén leírni, elhatároztam, az előttem álló tárgyra nézve némely megjegyzésre méltó dolgokat röviden előrebocsátani. Először is: az igazságról. Másodszor meg: a jogról és a jognak felosztásáról. Harmadszor pedig: a törvényről és a törvénynek nemeiről. Negyedszer: a szokásról és ennek feltételeiről. Ötödször és utoljára: a jó bíró kellékeiről és egyéb, az igazságos törvényszolgáltatásra tartozó dolgokról, föltevén azt a kérdést: vajjon a bírónak a perben előadottak és bizonyítottak alapján kell-e ítélnie, vagy pedig lelkiismerete szerint úgy, a mint a dolgot maga tudja.”

– Werbőczy István: Tripartitum

A XV. században a feudális széttagoltság és a központosítási kísérletek a jogalkotás terén is jelentkeztek. Az oklevelekbe foglalt jogforrások bizonytalanok voltak, városonként eltérő jogi szabályok érvényesültek. Német, cseh és lengyel előzmények után így Magyarországon is szükség mutatkozott egy egységes jogkönyvre. A jogi szabályok összegyűjtésével, rendszerezésével már I. Mátyás is megpróbálkozott, 1486. évi dekrétumát a kodifikáció első magyar kísérletének tartják.

II. Ulászló király Werbőczy István országbírói ítélőmestert bízta meg „*az ország minden jogainak, törvényeinek, bevett és jóváhagyott szokásainak s rendeleteinek egybeszedésével, címekre és fejezetekre osztásával*”. Az elkészült munkát az 1514. évi országgyűlés tíz

jogtudós által átvizsgáltatta. Miután a bizottság a munkát helyeselte és „*abban az ország törvényeit s jóváhagyott szokásait jó renddel és kellő módon összeírottaknak megismerte*”, a munkát az 1514. évi LXIII. törvénycikk helyeselte, és a király is megerősítette. Azonban az 1514. évi Dózsa György-féle parasztfelkelés miatt hirtelen megváltozott a helyzet, a királyi jóváhagyást tartalmazó okmányra nem került pecsét és nem hirdették ki, így nem is emelkedett törvényerőre. Miután a király a hiány pótlása nélkül 1516-ban meghalt, Werbőczy a munkát 1517-ben Bécsben saját költségén kinyomatta. A pecsét hiánya ellenére a Hármaskönyvet más jogszabálygyűjtemény hiányában alkalmazni kezdték a bíróságokon, és a későbbiekben mint szokásjog érvényesült. Erdélyben a Tripartitumot több fejedelem is a beiktatási eskütétel során megerősítette: Báthory András 1599-ben, Rákóczi Zsigmond 1607-ben, Báthory Gábor 1608-ban, Barcsay Ákos 1658-ban, Kemény János és I. Apafi Mihály 1661-ben. A Diploma Leopoldinum 3. pontja Erdély törvényei közé sorolta. A Tripartitum a magyar szokásjog meghatározó gyűjteménye, és egészen 1848-ig használatban volt. Egyes passzusai a második világháború végéig érvényben voltak. Tripartitum a három részre szakadt országban az egység szimbóluma lett. „*A politikai nemzetet összetartotta, ez a Hármaskönyv nagy érdeme*”. (Hóman Bálint)

A Tripartitum a következő konkrét rendelkezéseket tartalmazza:

55.CZÍM

Hogy az őrzöngő és bárgyú fiúk mindig atyai hatalom alatt maradnak

Azt sem kell mellőznünk, hogy az őrzöngő, esztelen és megtébolyodott fiúk, mivel úgy tartjuk, hogy az értelmességnek és teljeskorúságnak éveikhez sohasem jutottak, azért az apai hatalom alól soha föl nem szabadulnak.

1 §. Szüleik ezért minden igazságos és tisztességes dologra kötelezhetik, és nyilvánvaló szükség esetében fekvő jószágait is elidegeníthetik. De ők is tartoznak ezeknek élelméről és öltözetéről illően gondoskodni.

2 §. Ugyanezt kell értenünk (elhalálozván az apa) az őrzöngők fiútestvéreiről is, hogy tudniillik a többi közül az idősebb és ép elméjű fiútestvér, épen mint az apa, úgy tartozik ezeknek az őrzöngőknek és eszelősöknek a gondját viselni.

124. CZÍM

Miképen lehet a gyámokat bevádolni az örült gyámgyermekéről

Egyébiránt meg kell jegyeznünk, hogy az ilyen, akár végrendeleti, akár másféle gyámokat az előbb említett gyanú, vagyis az árvák vagyona és fekvő jószágai rossz kezelésének és pazarlásának vétke miatt mindenki, legyen az bár férfi vagy asszony, kívül álló, rokon és sógor, különbség nélkül bevádolhatja, ha ezt kegyes indulatból teszi.

1.§. A nem törvényes korú gyámgyermek azonban gyámjaikat önmaguk nem vádolhatják; hanem az árvák elérvén és betöltvén törvényes korukat, a midőn tudniillik már pereket indíthatnak és folytathatnak, ha ép elméjük, gondnokaikat rokonaik tanácsára vádolhatják.

2.§ Mire nézve tudnunk kell, hogy az apa fiainak törvényes koruk éveinek betöltése után, akaratuk ellenére és beleegyezésük nélkül, végrendeletben gyámokat tehet, mivel már olyan korban vannak, hogy magukat a törvény rendje szerint megvédhetik.

3.§. Midőn pedig a szülők fiaik részére serdült korukon túl, ezek akaratával vagy netalán kívánságára jelölnek ki gyámokat, ezeket már nem gyámoknak, hanem inkább gondnokoknak nevezzük. Mert gyámokat a serdületlenek mellé és ezek akarata nélkül, gondnokokat pedig a serdültek mellé és ezek kérésére adnak.

4.§. És ez akkor, ha azoknak, a kik ezt kérik, ép elméjük van, mert különben ha a fiúk esztelenek, örültek, holdkórosak vagy tébolyodottak, őket törvényes koruk idején túl is a végrendeleti gyámok, vagy ezek nemlétében atyjukfiai vagy fiági rokonaik s ezek is hiányozván, a rendelt gyámok oltalma alá helyezik, a kiket tudniillik a fejedelmi vagy talán a rendes bírák a törvényszéken neveznek ki s fekvő jószágaikkal s birtokjogaikkal együtt ezeknek kormányzása alá esnek.

5.§. A mely gyámok szükség esetén, és főképen, ha azt azok eltartása kívánja mindazoknak terheit magukra vállalhatják, mind pedig fekvő jószágaikról is, a mint azt a szükség állapota követeli, rendelkezhetnek ugyan, de azokat el nem idegeníthetik.

Az ezt követő zavaros időkben kevés rendelkezést találunk a fogyatékosokra vonatkozóan, talán egy említésre méltó törvénycikket ismertetnék, bár ez is a kort jelentősen meghatározó katonáskodással kapcsolatos:

I. Ferdinánd király rendeletei között találunk egy rendelkezést, melyben a betegségben szenvedőket mentesítik a katonáskodás alól.

1542. évi (besztercebányai) XLII. törvénycikk

az öregek és betegek egy-egy lovast küldjenek maguk helyett a háborúba

A mely urak és nemesek vagy egyházi személyek pedig annyira elaggottak vagy betegek, hogy a hadjáratban személyesen részt nem vehetnek: azoknak ilyen igaz mentségük lévén, nem kell ugyan a háborúba menniök:

1. § Mindamellet kötelesek saját személyük helyett egy lovast küldeni, és ezenfelül minden huszadik jobbágyaik után hasonlóképen egy lovast adni.

A felvilágosodás kora

A felvilágosodás korának legtehetségesebb uralkodója, II. József császár és király (1781-1790) fiatal korában sokat utazott. 1777-ben Franciaországban tett látogatásakor megtekintette L'Epée 1770-ben létrehozott iskoláját, és az ott tapasztaltak annyira meglepték, hogy hazatérve Bécsből azonnal két embert küldött a párizsi siketintézmény tanulmányozására. A porosz példa is hathatott, hiszen Lipcsében és Berlinben 1778-ban létesültek iskolák, végül **1779-ben Bécsben megnyitotta kapuit a Siketnémák Intézete.**

Bécsben a Josefsplatzon áll, II. József német-római császár és magyar király lovasszobra. Az azt körülvevő oszlopokon **kis embléma-szerű képek mutatták be az uralkodó életét**. A kis képecskék között megemlékeznek II. József siketnémák érdekében végzett tevékenységéről is.

„SURDI MUTIQUE SOLICITUDINE MUNIFICENTIA PRINCIPIS SOCIETATI SIBIQUE UTILES REDDITI”

„A süketek és némák a fejedelem igyekezete és bőkezűsége révén hasznossá váltak a társadalom és saját maguk számára”

Magyarországon a siketek gyámolítása az árvaházakban történt. Azért használjuk a gyámolítás szót, mivel oktatásról ebben az időszakban még nem beszélhetünk. Az árvaházak magyarországi elterjedése elsősorban a protestáns lelkészek tevékenységéhez fűződött. A

piarista **Hrabovszky György** (1762-1825) több helyen tartott fenn árvaházakat. Ismeretes a *Siketek és némák iránt való tisztükről* című **1801-ben készült**, kéziratban maradt munkája.

Az első magyarországi siketnéma iskola, Cházár András tevékenysége

Magyarországon **Jóléshi Cházár András (1745-1816)** nevéhez fűződik az első siketnéma iskola megnyitása. 1773-tól sikeres ügyvédként, 1790-től Gömör vármegye főjegyzőjeként tevékenykedett Rozsnyón.

Mit tett Cházár András, hogy ily hálásan emlékezzünk életére, pályájára?

Válaszokat keresve lapozzuk fel egyik életrajzírója Borbély Sándor, Emlékkönyv a siketnémák váci országos királyi intézete 100 éves fennállásának ünnepe című munkáját:

29. oldal – A nép Grulya-várnak nevezte akkor is s nevezi most is Cházár Andrásnak egykori Parnasszusát. Rozsnyó környékén ugyanis a burgonyát köznyelven grulyának /grulának/ hívják. E hasznos növényt Cházár András előtt Gömörben senki nem ismerte, ő honosította meg. Természetesen nehéz volt a néppel kenyérbőségben megkedveltetni az új növényt. Ezért Cházár András elvermelte a termesztett burgonyát s mikor télvíz idején itt is, ott is bekopogtatott a pór nép ajtaján az ínség, akkor megnyitotta krumpli vermeit, s amit kenyérbőségben lenéztek, annak kenyérszükében nagy lett a kelendősége. Hálából elnevezte aztán a nép a Parnasszust Grulya-várnak, mivelhogy ott voltak a grulya vermek elhelyezve.

38. oldal - Mikor II. József császár 1784 május 1-én elrendelte a népösszeírást és a házak megszámozását, az ország összes vármegyéi felzúdultak a rendelet ellen, mert a nemesi kiváltságok ellen intézett támadásnak tekintették azt...Cházár András most az egész ország közvéleményével szemben bátran védelmére kelt a császár új rendeletének, hazai törvényeinkből kimutatván, hogy a népösszeírás se nem új, se nem törvénytelen, mert hiszen már a régebbi országgyűlések is sürgették.

Háromszor szónokolt Cházár András II. József császárnak önkényes uralkodása ellen. Vinculum illud, Stupuit Europa és Lapsu Tempori ezen szónoklatoknak a kezdő szavai. Mindhárom viharos köztetszésben részesült.

I. Ferenc uralkodásának kezdetén, 1793-ban rendeletet ad ki, melyben királyi jognak deklarálja a könyvvizsgálatot s büntetést szab azokra, akik a rendeletet megszegtek. Gömör megye rendjei Cházár András által feliratban tiltakoznak e rendelet ellen, s részint magyar közjogi, részint észjogi szempontból kifogásolják azt. Hivatkoznak arra, hogy a magyar nemzet magának tartotta fen jogát, mikor az 1791. évi országos választmányra bízta a sajtószabadság elveinek megalapítását. Felteszik a kérdést: Vajon a nemzetek között melyik emelkedett nagyobb fényre, díszre, dicsőségre, boldogságra? Az-e, ki szabadon láthatott; vagy az aki csak más szemével nézhetett?

Cházár Andrásnak emberséges gondolkodását, fennkölt szellemét, előrehaladottságát legfényesebben igazolja az az esedező levél, melyet a magyar szántó-vető polgárságnak nevében felsegélésük iránt az 1790-ben tartott országgyűlés rendjeihez intézett. Non erit Semper sic! jeligét viseli e levél s hangja nem annyira esedező, mint inkább erősen önérzetes.

Negyvennégy cikkelyben foglalja össze a jobbágyok sérelmeit és azoknak az orvoslási módját. Nagy előrelátás és bölcsesség nyilvánul meg e cikkelyekben. Amiről a 18. században csak némely választott elme is félve álmodott, azt ő mint megvalósítandót az országgyűlés elé terjeszti be. Kívánságainak legtöbbjét a 48-as törvények megvalósították, ámde az egy fél évszázaddal később történt. Ki gondol kívülről a 18. században arra, hogy mindenki számára iskola álljon készen s ebbe ne csak szabad bemenetele legyen minden ember fiának, de azt aki művelődni nem akar, bele kell kényszeríteni. A többi paragrafusban kívánja egyebek közt, hogy az országban egységes mérték legyen, hogy az utak jó karban tartassanak és a folyók szabályozottak legyenek, mert ezek a kereskedelemnek feltételei és megkönnyítői. Panaszt emel a céhek visszaéléséért, s ezért a szabad ipart pártfogolja. A mezőgazdaságot olyképp kívánja megjobbítani, hogy ehhez értő tanítók járjanak helységről helyiségre, s oktassák a népet az okszerű gazdálkodásra. Az orvosok szaporításával s egyéb intézkedésekkel a közegészségügy javítását akarja elérni, mert a paraszt meghal gyakran olykor is, amikor egy garas árú porral meglehetne az életét tartani. Ennyi az életrajzból. Cházár András legnagyobb érdemei a magyarországi siketnéma oktatás megalapításával kapcsolatosak. 1799-ben Bécsben tartózkodott és egy séta alkalmával felfigyelt egy siketnéma iskolára. Meglátogatta igazgatóját May Józsefet akivel elmagyaráztatta a siketnéma gyerekek nevelési és tanítási formáit. A látottak olyan mély hatást gyakoroltak rá, hogy elhatározta, ugyanilyen iskolát alapít Magyarországon. Eredeti elgondolás szerint a saját rozsnyói házában a Jólészi

utca 49-ben létesült volna az iskola. Elképzeléseit “Barátaimnak” címen leközzölte egy bécsi lapban. Az Újságcikk nagy érdeklődést keltett a magyar olvasóközönség körében. Cházár András folyamodványt írt és juttatott a bécsi császári udvarhoz, melyben két vázlatot tárt fel az iskola alapításáról és működéséről. A császári udvar beleegyezett a tervbe, és Cházár Andrást bízta meg az anyagi feltételek biztosításával, azzal a feltétellel, hogy az iskola Vácott fog működni.

1800 január 27-én egy három nyelvű felszólítást fogalmazott meg és saját költségén szétküldte az ország összes jelentős személyiségének és intézményének. 1803-ra a Váci intézet alapítására 334 adakozó e célra több mint 5000 forintot adományozott. Az Országos királyi Siketnéma Intézet Vácott 1802. augusztus 15-én nyílt meg. Cházár András a megnyitóra nem volt hivatalos. Simon Antal lett az intézmény igazgatója. Soha nem derül fény arra a tényre, hogy miért mellőzték ki a gondolat szülőatyját és megteremtőjét az intézet megnyitójáról és munkájából. Cházár András csak 1803 május 20-án látogatott el Vácra és ismerkedett meg gondolatai megvalósításával. Méltatlanul mellőzött életében, elfeledett halálában azért, hogy az utókor nagy felfedezettje legyen. Cházár szülőháza felújított és egy részében katolikus templom, másik részében pedig emlékszooba lett kialakítva. Tiszteletére a szülőháza előtt szobrot is emeltek.

Emlékbélyeg Cházár András tiszteletére

Megemlékeztek róla *Emlék-könyv a siketnémák váci országos királyi intézete 100 éves fennállásának ünnepe alkalmára* (Szerk. Borbély S., Budapest, 1902.) című kötetben. Budapest XIV. kerületében (Zuglóban) utcát neveztek el róla.

A következőkbe felsorolásszerűen ismertetem azokat a jogforrásokat, melyek szabályozást tartalmaznak a fogyatékosokkal, fogyatékosággal kapcsolatban:

Az 1800-as évektől a második világháború végéig tartó időszak szabályozása:

1809. Az I. Napóleon francia császár elleni nemesi felkelésre kötelezetteket összeírják Baranya megyében. Az elkészített lajstromból megállapítható, hogy a felkelésre kötelezett nemesek betegség, fogyatékoság miatt mentesültek a hadviselés alól.

1843. A Helytartótanács országos utasítása a vakok és siketnémák összeírására és erről jelentés küldésére.

1846. Helytartótanácsi rendelet a siketnéma emberek oktathatóságáról

1848. Batthyány Lajos rendelete a nemzetőrségre kötelezettekről, melybe a testileg alkalmatlanok közé sorolták a siketnémákat és a nagyothallókat.

1868. évi első népoktatási törvény, nem tesz különösebb említést a fogyatékos gyermekekről, ők vagy a részükre fenntartott iskolákba járnak, vagy nem vesznek részt az oktatásban, de valószínűsíthető az is, hogy a népiskola is befogadta ezeket a tanulókat.

A gyógypedagógia fogalmának hazai megjelenésével ezek az „emberbaráti intézmények” **1898-ban „gyógypedagógiai intézményekké”** minősülnek.

1876. évi XVI. törvény kimondja, hogy a siketnéma, még ha írni és olvasni is tud kizárólag közvégrendeletet tehet. Jellemző volt a kirekesztés, még a legfelsőbb körökben is.

1893. A Braille-írás 1868-ban indult világhódító útjára, és Magyarországon 1893-ban vezették be általános írásformaként. A mai magyar pontrendszer Mihalik Lajos tanár rendszere.

1921. évi XXX. törvény kimondja minden tanköteles korú gyermek iskoláztatását, egyben kizárja a látássérült gyermekeket a „nyilvános iskolákból”. Oktatásukról az **1922. évi VKM** végrehajtási utasítás rendelkezik, eszerint a gyógypedagógiai intézeteket a közintézetek közé sorolják.

1948.évi XXXIII. törvény elrendeli az iskolák államosítását, ezáltal minden oktatási intézmény, a gyógypedagógiai intézmények is állami irányítás alá kerülnek.

Fogyatékosokat érintő törvények és jogszabályok általános kronológiája az '50-es évektől.

1949. évi XX. törvény az Alkotmány

Alaptörvényünk 70/A. §-a kimondta a hátrányos megkülönböztetés általános tilalmát. Eszerint a Magyar Köztársaság biztosítja a területén tartózkodó minden személy számára az emberi, illetve az állampolgári jogokat, bármely megkülönböztetés (...) nélkül.

„Új alkotmány”

2011.április 25. Magyarország Alaptörvénye

XV.cikk (2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja.

Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

1951. Megalakul a Siketek Világszövetsége

1961. évi III. oktatási törvény már kimondja a tanköteles korú fogyatékos gyerekek iskoláztatási jogát az alaptörvényben. A testileg, érzékszervileg, vagy értelmileg fogyatékos, de képezhető tanköteles gyerekek oktatása és nevelése 13 gyógypedagógiai intézményben történik. Visszatért a külön tantervű „kíségítő iskola”, és a „képezhető értelmi fogyatékosok” az akkori szóhasználatban imbecillisek külön nekik tervezett iskolához jutottak, amelynek a neve foglalkoztató iskola, illetve, foglalkoztató iskola és nevelőotthon lett. Viszont ez a törvény is megtartja a képezhetetlenség fogalmát. A képezhetetlen gyerekeket az iskola látogatása alól fel kell menteni – ők kerültek egészségügyi gyermekotthonba.

1967. Először indul gépjármű-vezetési tanfolyam siketek számára

1982. A jeltolmácsképzés megindulása (1985-ben megjelenik a Siketek Képes Jelszótára)

1985. évi I. törvény kinyilvánítja az iskolák szakmai önállóságát, és a pedagógusok szakmai szuverenitását. Meghatározza az oktatásban részt vevők (tanulók, pedagógusok, szülők) jogait. Fontos, hogy a fogyatékos gyerekek iskoláit „általános iskolákként” kell értelmezni,

majd ennek nyomán nevezni. A törvény lehetővé tette az együttes nevelést, de az integráció elnevezést kerülte, a feltételekről nem gondoskodott. A gyógypedagógiai iskolák megkülönböztető jelző nélkül általános iskolákká minősültek és létrejöttek a középfokú speciális szakiskolák.

1991 Siketek Világkongresszusa Tokióban, ahol megfogalmazták, hogy a jelnyelv a siketek anyanyelve

1993. évi III. törvény rendelkezik a szociális ellátás újjáalakított rendszeréről.

1997. évi LXXVIII. építési törvény meghatározott feltételeknek megfelelő épített környezetet kell kialakítani: 2. §-ának 1. pontjában **akadálymentes**: az épített környezet akkor, ha annak kényelmes, biztonságos, önálló használata minden ember számára biztosított, ideértve azokat az egészségkárosodott egyéneket vagy embercsoportokat is, akiknek ehhez speciális létesítményekre, eszközökre, illetve műszaki megoldásokra van szükségük.

Akadálymentesítés jól, és kevésbé jól.

Az akadálymentesítés égisze alatt nagyon sok jó és nagyon sok teljesen használhatatlan megoldás született. Az épületek, építmények tervezése és műszaki átvétele a mai napig nem megoldott és nem képvisel egységes rendszert annak ellenére, hogy a törvényi paraméterek adottak. További problémának látom, hogy az akadálymentesítést még nagyon sokan úgy értelmezik, hogy „mozgáskorlátozottak számára járható”, és a többi fogyatékoságtípusra vonatkozó akadálymentesítésre csak nagyon kevés példát találunk.

Tapintható térkép pontírással

1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról

Az államnak, a társadalom szervezeteinek és tagjainak oly módon kell tevékenységüket végezni, hogy az ne okozhasson olyan károsodást, amely fogyatékoság kialakulásához vezet, illetve olyan körülményeket kell létrehozni, amelyben a fogyatékos emberek képesek lesznek teljesebb életre és a fogyatékoságukból fakadó terheik csökkenthetőek.

A fogyatékos személyekkel kapcsolatos magatartás, tevékenység során úgy kell eljárni, hogy az a fogyatékos állapot rosszabbodását megelőzze, illetőleg annak következményeit enyhítse.

A tervezési, döntési folyamatok során kiemelten kell kezelni a fogyatékos személyek sajátos szükségleteit, és figyelemmel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a bárki által igénybe vehető lehetőségekkel csak különleges megoldások alkalmazása esetén élhetnek.

A fogyatékos személyeket érintő döntések során tekintettel kell lenni arra, hogy a fogyatékos személyek a társadalom és a helyi közösség egyenrangú tagjai, ezért meg kell teremteni azokat a feltételeket, amelyek lehetővé teszik számukra a társadalmi életben való részvételt

Az állam köteles gondoskodni a fogyatékos személyeket megillető jogok érvényesítéséről, a fogyatékos személyek hátrányait kompenzáló intézményrendszer működtetéséről a nemzetgazdaság mindenkorai lehetőségeivel összhangban. [Fot. 2. § (1)- (5)]

A fogyatékos személyek az őket mindenki mással egyenlően megillető jogaikkal állapotukból fakadóan kevésbé tudnak élni, ezért indokolt, hogy minden lehetséges módon előnyben részesüljenek. [Fot. 3. §]

(A törvény értelmező rendelkezései, melyek a fogyatékossgal kapcsolatos alapvető kifejezéseket tartalmazza ld. függelék I. §.)

A fogyatékos személyek jogai

1. **Környezet** A fogyatékos személynek joga van a számára akadálymentes, továbbá érzékelhető és biztonságos épített környezetre. Ez a jog vonatkozik különösen a közlekedéssel és az épített környezettel kapcsolatos tájékozódási lehetőségekre. [Fot. 5. § (1)-(2)]
2. **Kommunikáció** A fogyatékos személy számára biztosítani kell az egyenlő esélyű hozzáférés lehetőségét a közérdekű információkhoz, továbbá azokhoz az információkhoz, amelyek a fogyatékos személyeket megillető jogokkal, valamint a részükre nyújtott szolgáltatásokkal kapcsolatosak. A kommunikációban jelentősen gátolt személy számára a közszolgáltatások igénybevételekor lehetővé kell tenni a tájékozódás és a személyi segítség feltételeit. [Fot. 6.- 7. §]
3. **Közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés** A fogyatékos személy számára az e törvényben meghatározottak szerint - figyelembe véve a különböző fogyatékossgai csoportok eltérő speciális szükségleteit - biztosítani kell a közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférést. A közszolgáltatásokhoz való egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása érdekében a fogyatékos személy az önálló életvitelét segítő kutyáját - külön jogszabályban meghatározottak szerint - beviheti a közszolgáltatást nyújtó szerv, intézmény, szolgáltató mindenki számára nyitva álló területére. [Fot. 7/A.- 7/C. §]
4. **Közlekedés** A közlekedési rendszereknek, továbbá a tömegközlekedési eszközöknek, utasforgalmi létesítményeknek - beleértve a jelző- és tájékoztató berendezéseket is - alkalmasnak kell lenniük a fogyatékos személy általi biztonságos igénybevételre. Közhasználatú parkolóban a közlekedésében akadályozott fogyatékos személyek számára - a külön jogszabály szerint - megfelelő számú és alapterületű parkolóhely kialakításáról kell gondoskodni. [Fot. 8.- 10. §]
5. **Támogató szolgálat, segédeszköz** fogyatékos személy részére biztosítani kell a fogyatékossga által indokolt szükségleteinek megfelelő támogató szolgálat igénybevételét, továbbá segédeszközt. Az árhoz nyújtott támogatással beszerezhető

segédeszközök körét és a támogatás módját, valamint mértékét külön jogszabály határozza meg. [Fot. 11. §]

6. **Egészségügy** A fogyatékos személy egészségügyi ellátása során figyelemmel kell lenni a fogyatékoságából adódó szükségleteire.
7. A fogyatékos személy egészségügyi ellátása során törekedni kell arra, hogy az ellátás segítse elő a rehabilitációját, társadalmi beilleszkedését, továbbá, hogy ne erősítse a betegségtudatát. [Fot. 12. §]
8. **Oktatás, képzés** A fogyatékos személynek joga, hogy állapotának megfelelően és életkorától függően korai fejlesztésben és gondozásban, óvodai nevelésben, iskolai nevelésben és oktatásban, fejlesztő felkészítésben, szakképzésben, felnőttképzésben, továbbá felsőoktatásban vegyen részt a vonatkozó jogszabályokban meghatározottak szerint.

Abban az esetben, ha az - az e célra létrehozott szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint - a fogyatékos személy képességeinek kibontakoztatása céljából előnyös, a fogyatékos személy az óvodai nevelésben és oktatásban a többi gyermekkel, tanulóval együtt - azonos óvodai csoportban, illetve iskolai osztályban - vesz részt.

9. A kiskorú fogyatékos személyt megilleti az a jog, hogy fejlesztése késedelem nélkül megkezdődjön, amint fogyatékoságát megállapították. [Fot. 13. §]
10. Foglalkoztatás A fogyatékos személy lehetőség szerint integrált, ennek hiányában védett foglalkoztatásra jogosult.
11. A foglalkoztatást biztosító munkáltató köteles biztosítani a munkavégzéshez szükséges mértékben a munkahelyi környezet, így különösen a munkaeszközök, berendezések megfelelő átalakítását. Az átalakítással kapcsolatos költségek fedezésére a központi költségvetésből támogatás igényelhető.
12. Ha a fogyatékos személy foglalkoztatása az integrált foglalkoztatás keretében nem megvalósítható, úgy számára speciális munkahelyek működtetésével a munkához való jogát lehetőség szerint biztosítani kell. A védett munkahelyet a központi költségvetés normatív támogatásban részesíti. [Fot. 15.- 16. §]
13. **Lakóhely, közösségbe való befogadás, önálló életvitel** A fogyatékos személynek joga van a fogyatékoságának, személyes körülményeinek megfelelő - családi, lakóotthoni, intézményi - lakhatási forma megválasztásához. [Fot. 17. §]

14. **Kultúra, sport** A fogyatékos személy számára lehetővé kell tenni a művelődési, kulturális, sport- és más közösségi célú létesítmények látogatását. A fogyatékos személy számára - sportolási lehetőségeinek megteremtéséhez - a sportolási célú, szabadidős intézmények használatát hozzáférhetővé kell tenni. [Fot. 18. §]
15. **A rehabilitációhoz való jog** A fogyatékos személynek joga van a rehabilitációra. E jog érvényesítését rehabilitációs szolgáltatások, ellátások biztosítják.
16. Az ehhez kapcsolódó állami feladatot a fogyatékos személyek esélyegyenlőségének biztosítására létrehozott, a társadalmi esélyegyenlőség előmozdításáért felelős miniszter szakmai felügyelete alatt álló szervezet látja el. A szervezet számára törvény vagy kormányrendelet további feladatokat állapíthat meg. [Fot. 19.- 20. §]

**1998. évi XXVI. törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük
biztosításáról**

**141/2000. (VIII. 9.) Korm. rendelet a súlyos fogyatékoság minősítésének és
felülvizsgálatának, valamint a fogyatékosági támogatás folyósításának szabályairól**

A fogyatékosági támogatás a **súlyosan fogyatékos személy részére** az esélyegyenlőséget elősegítő, **havi rendszerességgel járó pénzbeli juttatás.**

A támogatás célja, hogy - a súlyosan fogyatékos személy jövedelmétől függetlenül - anyagi segítséggel járuljon hozzá a súlyosan fogyatékos állapotból eredő társadalmi hátrányok mérsékléséhez. [Fot. 22. §]

I. Fogyatékosági támogatásra az a **18. életévét betöltött** súlyosan fogyatékos, az ellátás igénylésének időpontjában Magyarországon élő magyar állampolgár, letelepedett, valamint bevándorolt jogállású személy, továbbá a magyar hatóság által menekültként, illetve hontalanként elismert személy **jogosult**, aki látási, hallási, értelmi fogyatékos, autista, mozgássérült vagy halmozottan fogyatékos (*A törvényi meghatározásokat ld. függelék 2.§.*) és állapota tartósan vagy véglegesen fennáll, továbbá önálló életvitelre nem képes vagy mások állandó segítségére szorul. [Fot. 23. § (1)]

*A fogyatékosági támogatás megállapítása szempontjából a súlyos fogyatékoság akkor **minősül tartósnak**, ha annak időtartama előreláthatólag három évig fennáll.*

[R. 2. § (1)]

Önálló életvitelre az a személy nem képes, aki

- *a mindennapi életviteléhez, társadalmi életben való részvételéhez szükséges tevékenységeket testi, illetőleg érzékszervi fogyatékosága vagy az azzal összefüggő kommunikációs képtelenség miatt még a szükség szerinti segédeszköz igénybevételével sem képes más személy közreműködése nélkül elvégezni, vagy*
- *a mindennapi életvitelében értelmi fogyatékosága miatt állandó felügyeletet, irányítást igényel, mivel térben és időben tájékozódni nem tud, a lakásban nem képes egyedül élni anélkül, hogy ez önmagára vagy másokra nézve veszélyt ne jelentene, továbbá a pénz értékét nem ismeri, így a mindennapi élet szintjén önálló gazdálkodásra képtelen. [R. 2. § (2)]*

Az önkiszolgálási képessége annak a személynek hiányzik, aki mások személyes segítségével nélkül nem képes

- étkezni, vagy
 - tisztálkodni, vagy
 - öltözködni, vagy
 - illemhelyet használni, vagy
 - lakáson belül - a szükség szerinti segédeszköz igénybevétele mellett sem - közlekedni.
- [R. 3. §]

(A fogyatékossági támogatás kérelmezésének módját ld. függelék 3.§.)

83/1987. (XII. 27.) MT rendelet a rokkantsági járadékról

Rokkantsági járadék

Aki a 25. életéve betöltése előtt teljesen munkaképtelenné vált, illetve 80 %-os vagy azt meghaladó mértékű egészségkárosodást szenvedett és nyugellátást, baleseti nyugellátást részére nem állapítottak meg, rokkantsági járadékra jogosult.

A rokkantsági járadékot a fenti bekezdésben említett feltételek megléte esetén legkorábban annak a hónapnak az első napjától lehet megállapítani, amelyben az igénylő a 18. életévét betöltötte.

Ha az igénylő a kérelemhez az orvosszakértői szervnek a munkaképtelenség, illetve az egészségkárosodás mértékét megállapító, érvényes és hatályos szakhatósági állásfoglalását vagy szakvéleményét nem csatolta, az eljáró hatóság - a munkaképtelenség, illetve az egészségkárosodás mértéke kérdésében - szakhatósági állásfoglalás kiadása céljából megkeresi az orvosszakértői szervet.

A rokkantsági járadékot az igénylő kérelme alapján a lakóhely szerint illetékes nyugdíjbiztosítási igazgatóság állapítja meg és a Nyugdíjfolyósító Igazgatóság folyósítja. Nem állapítható meg, illetőleg nem folyósítható a rokkantsági járadék annak, aki térítés nélkül van intézményben elhelyezve.

A rokkantsági járadék összege havi **33 330 forint**.

[Megállapította a 242/2008. (X. 1.) Korm. rendelet, a nyugdíjszerű rendszeres szociális ellátások 2008. évi kiegészítő emeléséről 5. § (3) a)]

Az igény érvényesítésére, a jogorvoslatra, illetőleg a felelősségre, a társadalombiztosításra vonatkozó jogszabályokat kell megfelelően alkalmazni azzal az eltéréssel, hogy a járadék mentes a végrehajtás alól.

1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.)

A gyermekvédelmi törvény is tartalmaz meghatározásokat a fogyatékosági kategóriákról, illetve ez a törvény szabályozza, hogy a gyermekek és az őket nevelők milyen ellátásokban és juttatásokban részesülhetnek.

- **Tartós betegség:** azon kórforma, amely a külön jogszabályban meghatározott magasabb összegű családi pótlékra jogosít,
- **Fogyatékos gyermek, fiatal felnőtt:**
 1. a gyermekvédelmi pénzbeli és természetbeni ellátások tekintetében a külön jogszabályban meghatározott magasabb összegű családi pótlékra jogosító fogyatékoságban szenvedő gyermek, fiatal felnőtt,
 2. a személyes gondoskodás keretébe tartozó gyermekjóléti alapellátások és gyermekvédelmi szakellátások, valamint a gyermekétkeztetés normatív kedvezménye tekintetében a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (Nktv.) 4. § 23. pontjában foglaltaknak megfelelő gyermek, fiatal felnőtt,

Nktv. 4. § 25. pont: sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd,

A jogosult gyermek számára a települési önkormányzat jegyzője az e törvényben meghatározott feltételek szerint **rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre** való jogosultságot állapít meg. [Gyv. 18. § (1) a)]

A jogosultság megállapítása során sor kerül a **jövedelmi és vagyoni** helyzet vizsgálatára.

(A jövedelmi helyzet vizsgálatát és a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény megállapítását ld. 7 §. függelék)

Óvodáztatási támogatás

Feltételei

1. A települési önkormányzat jegyzője annak a **rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő** gyermeknek a szülője részére, aki
 - a három-, illetve négyéves gyermekét **beíratta** az óvodába, továbbá
 - gondoskodik gyermeke **rendszeres** óvodába járatásáról, és
 - akinek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való **jogosultsága fennáll**pénzbeli támogatást folyósít. [Gyv. 20/C. § (1)]
2. A pénzbeli támogatás folyósításának **további feltétele**, hogy a gyermek felett a szülői felügyeleti jogot gyakorló szülő, illetve ha mindkét szülő gyakorolja a szülői felügyeleti jogot, mindkét szülő a jegyzői eljárásban önkéntes nyilatkozatot tegyen arról, hogy gyermekének hároméves koráig **legfeljebb** az iskola nyolcadik évfolyamán folytatott tanulmányait fejezte be sikeresen. [Gyv. 20/C. § (2)]

Gyv. 151. § (10): A normatív kedvezmény megállapításához közös háztartásban élőként kell figyelembe venni

- a tizennyolc éven aluli,
- a huszonöt évesnél fiatalabb, közoktatásban nappali rendszerű oktatásban részt vevő, illetve felsőoktatásban nappali tagozaton tanuló, valamint
- életkortól függetlenül a tartósan beteg vagy súlyos fogyatékos gyermekeket. [Gyv. 151. § (10)]

A gyermekétkeztetés szabályait kell alkalmazni

1. a bölcsődében, hetes bölcsődében,
2. az óvodában,
3. a nyári napközis otthonban,
4. az általános és középiskolai diákotthonban, kollégiumban, illetve az itt szervezett externátusi ellátásban,
5. az általános iskolai, továbbá - ha külön jogszabály másképpen nem rendelkezik - közép fokú iskolai menzai ellátás keretében,
6. a fogyatékos gyermekek, tanulók nevelését, oktatását ellátó intézményben és a fogyatékos gyermekek számára nappali ellátást nyújtó, az Szt. hatálya alá tartozó fogyatékosok nappali intézményében,

7. a szociális nyári gyermekétkeztetés keretében nyújtott étkeztetésre. [Gyv. 151. § (1)]
(A gyermekétkeztetés részletes szabályait ld. függelék 4.§.)

1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról (Cst.)
223/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV.
törvény végrehajtásáról (R)

Családi pótlék jogosultsági feltételei, összege

A gyermek nevelésével, iskoláztatásával járó költségekhez az állam havi rendszerességgel járó

nevelési ellátást, vagy

iskoláztatási támogatást,

(együtt: családi pótlékot) nyújt.

A családi pótlék természetbeni formában történő nyújtásáról, a gyermek védelembe vételéről határozatot hozó jegyző gyámhatóságként dönthet. [Cst. 6. § (1)- (2)] *(A családi pótlék összegét ld. Függelék 6.§.)*

A **tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos** gyermekre tekintettel vagy személy részére járó **magasabb összegű családi pótlék** annak a hónapnak a végéig jár, ameddig a betegség, súlyos fogyatékoság fennállását a külön jogszabályban előírtak szerint igazolták. [Cst. 11. § (3)]

A **tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos** gyermek (személy) esetében a magasabb összegű családi pótlék iránti kérelemhez **csatolni kell** a magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségekről és fogyatékoságokról szóló jogszabály szerinti **igazolást**.
5/2003. (II. 19.) ESzCsM rendelet a magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségekről és fogyatékoságokról

Ha a gyermek (személy) a nem magasabb összegű családi pótlék folyósításának ideje alatt válik tartósan beteggé, illetve súlyosan fogyatékosná és ennek tényét az igazolás benyújtásával a családi pótlékot folyósító hatóságnak bejelentik, a családi pótlék magasabb összegben történő megállapítására új kérelmet nem kell benyújtani. [R. 9. § (1)]
A magasabb összegű családi pótlékra való jogosultságot megállapító határozattal egyidejűleg a magasabb összegű családi pótlékban részesülőnek -, illetve annak, aki után magasabb

összegű családi pótlék megállapításra került - a közforgalmú személyszállítási utazási kedvezményekről szóló jogszabály szerinti **utazási kedvezményre** való jogosultságot igazoló hatósági **igazolványt** is ki kell állítani. [R. 9. § (2)]

**85/2007. (IV. 25.) Korm. rendelet a közforgalmú személyszállítási utazási
kedvezményekről**

A hatósági igazolványnak tartalmaznia kell a magasabb összegű családi pótlékban részesülő személynek -, illetve annak, aki után magasabb összegű családi pótlék került megállapításra - a nevét, a lakcímét, a magasabb összegű családi pótlék megállapításának tényét, a jogosultság fennállásának tényét, továbbá a hatósági igazolvány hatályosságának időtartamát. A hatósági igazolvány a külön jogszabály szerinti igazolásban, szakvéleményben, illetve szakhatósági állásfoglalásban meghatározott felülvizsgálat időpontjáig, de legfeljebb 5 évig hatályos. [R. 9. § (3)]

Ha a kiskorú szülő gyermekének nincs gyámja, vagy ha a tizenhatodik életévét betöltött kiskorú szülő a saját háztartásában nevelt gyermekének gyámjával nem él egy háztartásban, a családi pótlékot a kiskorú szülő részére kell megállapítani. [Cst. 11. § (4)]

A fogyatékos személyek jogairól szóló egyezmény – a 2007. évi XCII. törvény

Az ENSZ keretében 2006. december 13. napján elfogadtak a fogyatékos emberek jogairól szóló egyezményt New Yorkban. Ezt az egyezményt és az azt kiegészítő jegyzőkönyvet a magyar Parlament fél éven belül kihirdette a 2007. évi XCII. Törvénnyel így az a magyar jogrendszer részévé vált.

Érdemes megemlíteni, hogy Magyarország volt az első állam, amely együttesen megerősítette ezt az egyezményt és a Jegyzőkönyvet. Az Egyezmény igen részletesen foglalkozik a fogyatékosok jogaival, így pl. az élethez való jogról, a törvény előtti egyenlőségről, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésről, a visszaélésekkel szembeni védelemről, a mozgásszabadságról, az oktatásról, a munkavállalásról. Az Egyezmény felállítja a Fogyatékosok Jogainak Bizottságát, melynek a tagállamok rendszeresen jelentéseket

küldenek. A Bizottság egyébként véleményező, értékelő szerepet tölt be, 2 évente összefoglalja a munkájának eredményét az ENSZ Közgyűlésének küldött jelentésében.

A Kiegészítő jegyzőkönyvben – melyet Magyarország elfogadott – a tagállamok további jogosítványt adnak a Bizottságnak, az jogosult a Jegyzőkönyvet elfogadó államok állampolgáraitól bejelentést átvenni és azt kivizsgálni. Túl erős jogai nincsenek a Bizottságnak, de azt megteheti, hogy felkéri a jogsértő államot a megfelelő intézkedések meghozatalára. Büntetést vagy más kényszerítő eszközt azonban nem lehet a tagállamokkal szemben alkalmazni.

A sajátos nevelési igényű gyermekek és tanulók oktatásban való rész-vétele, az 1993.évi LXXIX törvény közoktatási törvény valamint az új 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről szóló törvény alapján

A gyermekek oktatáshoz való jogát **Magyarország Alaptörvénye (2011)** szabályozza:

- XI. cikk: Minden magyar állampolgárnak joga van a művelődéshez.
Magyarország ezt a jogot a közművelődés kiterjesztésével és általánossá tételével, az ingyenes és kötelező alapfokú, az ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatással, továbbá az oktatásban részesülők törvényben meghatározottak szerinti anyagi támogatásával biztosítja.
- XVI. cikk: Minden gyermeknek joga van megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges védelemhez és gondoskodáshoz.
A szülőknek joguk van megválasztani a gyermeküknek adandó nevelést.
A szülők kötelesek kiskorú gyermekükről gondoskodni. E kötelezettség magába foglalja gyermekük taníttatását.

A közoktatási törvény 30. §-a és a nemzeti köznevelési törvény 47.§-a foglalkozik a különleges gondozáshoz, a rehabilitációs célú foglalkozáshoz való joggal, valamint a gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményekkel, illetve a képzési kötelezettséggel. A közoktatási törvény és a köznevelési törvény is kimondja: a "testi, érzékszervi, az értelmi, a

beszéd- vagy más fogyatékos gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy fogyatékoságát megállapították. A különleges gondozást - a gyermek életkorától, állapotától függően - a szakértői bizottságok véleményében foglaltak szerint - a korai fejlesztés és gondozás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a fejlesztő felkészítés keretében kell biztosítani."A különleges gondozás jellemzője, hogy megszervezése a közoktatásról szóló törvény 34. §-a alapján létrehozott szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján történik. A különleges gondozás, mint pedagógiai tevékenység túlmutat a közoktatás megszokott időbeli keretein, amely a gyermek három éves korától az óvodába lépéstől kezdődik. A különleges gondozáshoz való jog a fogyatékoság megállapításnak kezdetétől, akár közvetlenül a születésétől megilleti az érintettet.

1. A korai fejlesztés és gondozás

A közoktatási törvény korai fejlesztés gondozás körében nyújt speciális segítséget ahhoz, hogy az érintett gyermek fel tudjon készülni az óvodai nevelésre, majd ezt követően az iskolai nevelésre-oktatásra. A korai fejlesztés megelőzi az óvodai nevelést, de nem helyettesíti azt. A gyermek három éves kora után csak akkor vehet részt korai fejlesztés- és gondozásban, ha fogyatékosága miatt nem vehet részt óvodai nevelésben. Amennyiben a gyermek be tud kapcsolódni az óvodai nevelésbe, akkor az óvodai nevelés keretén belül kapja meg azt a speciális fejlesztést, amelyet a korai fejlesztés keretén belül megkapott. A korai fejlesztés és gondozás feladata a testi, az érzékszervi, az értelmi, a beszéd és más fogyatékoság megállapításától kezdődően a gyermekek fejlesztése gondozása a szülő bevonásával. A korai fejlesztés és gondozás feladatait általában nem a közoktatás intézményrendszere látja el.

Ennek a feladatnak az ellátására jogosult:

- gyógypedagógiai tanácsadó fejlesztő és gondozó központ a konduktív pedagógiai intézet
- a bölcsőde
- a fogyatékosok ápoló, gondozó otthona

A korai fejlesztés azonban megvalósulhat otthoni ellátás keretén belül is, amelynek megvalósításában a szülő közreműködhet.

A különleges gondozás keretében járó korai fejlesztést az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottságok szakvéleményei alapján kell megvalósítani. A bizottságoknak meg kell találni azt a lehetőséget, amely igazodik a gyermek állapotához, illetve az ellátás megszervezésének lakóhely szerinti feltételeihez. A feladatokat minden esetben a gyermek aktuális igénye, állapota határozza meg. A szakértői bizottságok szakvéleményében foglaltak alapján egyénre szabott fejlesztési tervet kell készíteni. Az érintett gyermekekről fejlesztési naplót kell vezetni, az év végén az elért eredményeket értékelni kell. Az értékelési lapok egy példányát meg kell küldeni az illetékes szakértői bizottságnak. A korai fejlesztés és gondozás otthoni ellátás keretében történő megszervezése annak a szakértői bizottságnak a feladata, amelyik a gyermeket vizsgálta, s róla a szakvéleményt kiállította. A szakember biztosítására több lehetőség is van. Utazó gyógypedagógusokat alkalmazhat a szakértői bizottság, illetve a gyermek lakóhelyéhez közeli intézményben, vagy a korai fejlesztés és gondozás feladataiban részt vevő intézményben dolgozó szakembert bíz meg a fejlesztő munkával. A korai fejlesztésben és gondozásban a gyermek - ha fogyatékosága miatt nem tud óvodai nevelésben részt venni - addig az évig, amelyben betölti az ötödik életévét a fejlesztési év végéig kaphatja meg a szükséges szolgáltatásokat. Ettől az időponttól túl fejlesztőfelkészítésben kell hogy részt vegyen. A korai fejlesztés és gondozás a szülő számára jog és nem kötelezettség! Ezért kiemelten fontos a gyermekorvos, a védőnő, az illetékes szakértői bizottságok közötti jó munkakapcsolat, a gyakorlat szintjén való együttműködés, az információ áramoltatás, a gyermekkel és a szülővel való megfelelő törődés, tanácsadás. A korai fejlesztés és gondozás részletes szabályait a többször módosított 4/2010. (I. 19) OKM. rend. a pedagógiai szakszolgálatokról tartalmazza.

2. A fejlesztő felkészítés

Az 1993-as közoktatási törvény megszüntette a képezhetetlenség fogalmát. Azok a fogyatékos gyermekek, akik állapotunkból adódóan nem tudnak bekapcsolódni az iskolai nevelés-oktatásba, nem tudják teljesíteni a minimál követelményeket, nem kaphatnak a tankötelezettség alól felmentést, hanem fejlesztő felkészítésen kell, hogy részt vegyenek. Ez ugyanolyan kötelezettség, mint a tankötelezettség, ez nem múlhat szülői akaraton, elhatározáson. A fejlesztő felkészítés tehát képzési kötelezettséget jelent attól az évtől kezdődően, amelyben betölti a gyermek az ötödik életévét. Így az óvodai nevelés első

napijától(szeptember 1-jétől) fejlesztő felkészítésben köteles részt venni az érintett gyermek. A képzési kötelezettség meghosszabbítható két évvel. A **2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről** a fejlesztő felkészítést a 15.§-ban a következőképpen szabályozza: Ha a sajátos nevelési igényű gyermek súlyos és halmozottan fogyatékos, attól az évtől kezdve, amelyben az ötödik életévét betölti, fejlesztő nevelésben, attól az évtől kezdődően, hogy tankötelessé válik, fejlesztő nevelés-oktatásban vesz részt. A fejlesztő nevelés-oktatást a gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai nevelési, nevelési-oktatási intézmény látja el egyéni vagy csoportos formában

- saját intézményében külön erre a célra létrehozott csoportban
- otthoni ellátás keretében
- abban az intézményben, amely a gyermek ápolását, gondozását ellátja.

A fejlesztő nevelés-oktatást az oktatásért felelős miniszter rendeletében foglaltak alkalmazásával, a szülő igénye, a gyermek állapota és a szakértői bizottság fejlesztő foglalkozások heti óraszámára vonatkozó javaslatának figyelembevételével kell megszervezni. A heti fejlesztő foglalkozások száma nem lehet kevesebb húsz óránál. A fejlesztő nevelés-oktatásban a tanuló annak a tanítási évnél az utolsó napjáig köteles részt venni, amelyben betölti a tizenhatodik életévét és annak a tanítási évnél az utolsó napjáig vehet részt, amelyben betölti a huszonharmadik életévét. A fejlesztő nevelésben, a fejlesztő nevelés-oktatásban a tanulókat a sajátos nevelési igényük, fejlettségük és életkoruk alapján osztják be fejlesztő csoportokba. Ha a tanuló – a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint – iskolába járással nem tud részt venni a fejlesztő nevelés-oktatásban, a tankötelezettségét a fejlesztő nevelés-oktatást nyújtó iskola által szervezett egyéni fejlesztés keretében teljesíti. Az egyéni fejlesztés megszervezhető

- otthoni ellátás keretében,
- abban az intézményben, amely a gyermek gondozását, ápolását ellátja.

A korai fejlesztés és a fejlesztő felkészítés közti lényeges különbség az, hogy a fenti időponttól kezdve a fejlesztő felkészítés kötelező, s nem múlhat szülői akaraton, hozzájáruláson.

3. Óvodai nevelés, iskolai nevelés-oktatás

A fogyatékosok óvodai nevelése, iskolai nevelése-oktatása megvalósulhat

- szegregált keretek között
- integrált keretek között

A közoktatási törvény nem foglal állást abban, hogy a fogyatékos gyermeket szegregált, vagy integrált keretek közt kell nevelni, oktatni az óvodának, iskolának. A törvény megteremtette a jogi feltételt mindkét formához. Annak eldöntését, hogy melyik szolgálja leginkább az érintett fejlődését a jogalkotó szakértői és rehabilitációs bizottságokra bízta.

Az integrált nevelés feltételei

- a feladat szerepeljen az adott intézmény alapító okiratában
- megfelelő tárgyi feltételek biztosítottak legyenek
- megfelelő személyi feltételek adottak legyenek
- a nevelési, illetve pedagógiai program tartalmazza a szükséges sérülés specifikus pedagógiai és egészségügy habilitációs, rehabilitációs feladatokat

A szakember biztosítása történhet utazó gyógypedagógiai hálózaton keresztül, illetve a pedagógusok állandó helyettesítési rendszerén keresztül is. Az integrált nevelés-oktatásmegszervezését a költségvetés magasabb normatív hozzájárulással támogatja. Igénybe vehető akár egy integráltan nevelt, oktatott gyermek után is, ha a fenti feltételek teljesülnek.

Így, ha a szakértői bizottság szakvéleménye alapján a gyermek a többi gyermekkel (értsd integráltan) vehet részt óvodai nevelésben, iskolai oktatásban, akkor az adott önkormányzatnak a törvény erejéből adódóan biztosítani kell az integrált neveléshez szükséges feltételeket. Arról, hogy az önkormányzat e feladat ellátási kötelezettségéről miként gondoskodik, a lehetőségei alapján dönt. *(A működési feltételek szabályozását ld. függelék 5.§.)*

4. Sajátos nevelési igényű és beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók nevelése, oktatása

47. § (1) A sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

(2) A szülő választja ki a sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó nevelési-oktatási intézményt az illetékes szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a szülő és a gyermek igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével

(3) A sajátos nevelési igényű gyermek óvodai nevelése, tanuló iskolai nevelés-oktatása, továbbá kollégiumi nevelése az e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben, konduktív pedagógiai intézményben, óvodai csoportban, iskolai osztályban, vagy a többi gyermekkel, tanulóval részben vagy egészben együtt, azonos óvodai csoportban, iskolai osztályban (a továbbiakban: a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók – külön vagy közös vagy részben közös – nevelésében és oktatásában részt vevő óvoda és iskola, kollégium együtt: gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézmény) történhet.

(A feltételeket ld. függelék 8.§.)

5. Az alapfokú művészeti iskola:

(3) Az állami fenntartású és az állami feladatellátásban részt vevő alapfokú művészeti iskolában heti hat tanórai foglalkozás biztosított térítési díj ellenében a tárgy gyakorlatának és elméletének elsajátításához, valamint tanévenként egy meghallgatás és egy művészi előadás, továbbá e szolgáltatások körében az iskola létesítményeinek, felszereléseinek használata. Minden esetben ingyenes a halmozottan hátrányos helyzetű, a hátrányos helyzetű tanuló, a testi, érzékszervi, közép súlyos és enyhe értelmi fogyatékos, továbbá az autista tanuló részére az első alapfokú művészetoktatásban való részvétel.

6. A szakiskola (2013.09.01-től hatályos)

13. § (1) A szakiskolának – a speciális és készségfejlesztő szakiskola kivételével, továbbá a szakképzésről szóló törvényben meghatározott szakiskolai képzési formák kivételével – három, az adott szakképesítés megszerzéséhez szükséges közismereti képzést és szakmai elméleti és gyakorlati oktatást magában foglaló szakképzési évfolyama van.

(2) A szakiskolában az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott, kerettantervben kiadott szakképesítések körében folyhat szakképzés. A közismereti oktatás a szakiskolában a szakiskolai közismereti kerettanterv alapján folyik.

A szakiskolában a szakmai vizsgára történő felkészítésre vonatkozó további rendelkezéseket a szakképzésről szóló törvény határozza meg. A szakiskolában, ha a művészeti szakmai vizsgára készít fel, párhuzamos oktatás is folyhat.

(3) A szakmai vizsga letételét követően a tanuló két év alatt középiskolában készülhet fel az érettségi vizsgára.

(4) Alapfokú iskolai végzettség hiányában a szakiskolába történő felvétel feltétele:

a) a tizenhatodik életév betöltése, és

b) a szakiskolában szervezett Köznevelési Hídprogram szerinti tanév teljesítése.

(5) A sajátos nevelési igényű tanulók iskolai nevelés-oktatása céljából a szakiskola

a) speciális szakiskolaként működik, ha a többi tanulóval sajátos nevelési igénye miatt együtt haladásra képteleneket készít fel szakmai vizsgára, vagy nyújt részükre munkába álláshoz és életkezdéshez szükséges ismereteket; az évfolyamok száma a speciális kerettanterv szerint meghatározott,

b) készségfejlesztő speciális szakiskolaként működik, ha a középsúlyos értelmi fogyatékos tanulók részére biztosítja az életkezdéshez való felkészülést, a munkába állást lehetővé tevő egyszerű betanulást igénylő munkafolyamatok elsajátítását; az évfolyamok száma a speciális kerettanterv szerint meghatározott.

(6) Az értelmi fogyatékos tanulók képességét fejlesztő szakiskola előkészítő szakiskolaként működik, ha a nevelés-oktatás kizárólag a kilencedik–tizedik évfolyamon folyik. A tanuló a kilencedik–tizedik évfolyamon felkészülhet a speciális szakiskola vagy a készségfejlesztő szakiskola szakképzési évfolyamán történő továbbtanulásra.

7. A kollégium

17.§ (2) A kollégiumi ellátás tíz éves kortól – a testi érzékszervi, értelmi fogyatékoság miatt sajátos nevelési igényű gyermekek és tanulók esetében az óvodai nevelés kezdetétől – vehető igénybe.

8. A szakértői bizottságok működése

A szakértői bizottságok, mint szakszolgálatok a közoktatásról szóló törvény (hatályos 2012. 12.31-ig) 34. §-a alapján a szülő és a pedagógus nevelő munkáját és a nevelési-oktatási intézmény feladatainak ellátását segítik. A szakértői bizottságok feladata a fogyatékoság

szűrése, vizsgálataik alapján javaslattétel a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátásra, az ellátásmódjára, formájára, helyére, az ellátáshoz kapcsolódó szakszolgálatra. Ezeken túl feladata vizsgálni a különleges gondozás ellátásához szükséges feltételek meglétét is. [Kt. 35. § (2) a-b pontja)]

A szakértői vizsgálat részleteiről a többször módosított 4/2010. (I. 19.) OKM. rend. a pedagógiai szakszolgálatokról rendelkezik:

1. Óvoda, iskola észleli a problémát. (Korai felismerés hangsúlyozása!)

A nevelési tanácsadó, ha megítélése szerint testi, érzékszervi, értelmi, beszéd vagy másfogyatékos, javasolja a szülőnek, hogy gyermekével jelenjen meg a szakértői bizottságvizsgálatán. A saját vizsgálati anyagát, s egyéb iratokat megküldi az illetékes szakértői bizottságnak. (Ugyanis a 4/2010. (I. 19.) OKM rend. "meghatározott munkamegosztása szerint" fogyatékos gyermekek vizsgálatára az illetékes szakértői bizottságok jogosultak.)

2. Kitölti a szakértői javaslat iránti kérelem közoktatási nyomtatványt.

3. A szülővel közli, hogy megítélése szerint szakértői vizsgálatra van szükség, majd aláírhatja és elküldi a kérelmet az illetékes szakértői bizottság címére.

4. A szakértői bizottság előjegyzi a vizsgálatot, és legalább nyolc nappal korábban kiértesíti a szülőt a vizsgálat időpontjáról.

5. A szülő elviszi a gyermeket, komplex pedagógiai, pszichológiai, gyógypedagógiai és orvosi vizsgálat eredményeinek tükrében a bizottság javaslatot tesz a gyermek adekvátbeiskolázására, az ellátás módjára, helyére és a fejlesztési irányokra. A szülőt tájékoztatja azokról a lehetőségekről, amelyek alapján gyermeke tankötelezettségének, képzési kötelezettségének eleget tehet. A kijelölt intézményt a szülő választja ki a szakértői bizottságok által javasolt nevelési-oktatási intézmények közül. (A Kt. 91. § (4) bekezdése kötelezi az intézményt fenntartó önkormányzat jegyzőjét, hogy készítse el azoknak az intézményeknek a jegyzékét, amelyek területén rendelkeznek fogyatékos gyermekek ellátásához szükséges feltételekkel, s ezt a jegyzéket küldje meg a szakértői bizottságoknak.)

6. A szülő a javaslattal egyetért.

7. A bizottság értesíti a gyermek számára kijelölt iskolát a gyermek fogadásáról.

8. A kijelölt iskola igazgatója férőhely esetén tanulói jogviszonyt létesít a gyermekkel.

9. A pedagógiai szakszolgálatok (2013.01.01-től)

18. § (1) A szülő és a pedagógus nevelő munkáját, valamint a nevelési-oktatási intézmény feladatainak ellátását pedagógiai szakszolgálat segíti.

(2) Pedagógiai szakszolgálat

- a) a gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés, oktatás és gondozás,
- b) a fejlesztő nevelés,
- c) a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs tevékenység, továbbá az országos szakértői és rehabilitációs tevékenység,
- d) a nevelési tanácsadás,
- e) a logopédiai ellátás,
- f) a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadás,
- g) a konduktív pedagógiai ellátás,
- h) a gyógytestnevelés,
- i) az iskolapszichológiai, óvodapszichológiai ellátás,
- j) a kiemelten tehetséges gyermekek, tanulók gondozása.

(3) A pedagógiai szakszolgálatok feladatainak, működési feltételeinek, feladatai ellátásának részletes szabályait az oktatásért felelős miniszter rendeletben állapítja meg.

10. A pedagógiai-szakmai szolgáltatások

19. § (1) A nevelési-oktatási intézmények, pedagógiai szakszolgálati intézmények és fenntartóik, valamint a pedagógusok munkáját, továbbá a tanulói érdekvédelemmel összefüggő tevékenységet pedagógiai-szakmai szolgáltatások segítik.

(2) Pedagógiai-szakmai szolgáltatás

- a) a pedagógiai értékelés,
- b) a szaktanácsadás, tantárgygondozás,
- c) a pedagógiai tájékoztatás,
- d) a tanügy-igazgatási szolgáltatás,
- e) a pedagógusok képzésének, továbbképzésének és önképzésének segítése, szervezése,
- f) a tanulmányi, sport- és tehetséggondozó versenyek szervezése, összehangolása,
- g) tanuló-tájékoztató, -tanácsadó szolgálat.

(3) A pedagógiai-szakmai szolgáltatás országosan egységes szakmai irányítás mellett

- a) az állami köznevelési közfeladat-ellátás keretében, továbbá

b) az egyházi vagy más nem állami, nem önkormányzati nevelési-oktatási intézményfenntartók által fenntartott pedagógiai intézetben nyújtható.

(4) A pedagógiai-szakmai szolgáltatások az oktatásért felelős miniszter szakmai irányítása mellett láthatók el.

Az oktatásért felelős miniszter által kijelölt intézmény szervezi a nemzetiségi óvodai nevelést, iskolai nevelés-oktatást, kollégiumi nevelést segítő pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat, továbbá azokat, amelyek helyi szinten nem szervezhetők meg hatékonyan vagy az ágazati irányítás feladatait segítik.

(5) Az állami köznevelési közfeladat-ellátás keretében a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat az oktatásért felelős miniszter által kijelölt intézmény nyújtja. Az állami fenntartású nevelési-oktatási intézmény a pedagógiai-szakmai szolgáltatásokat az oktatásért felelős miniszter által kijelölt intézménytől veszi igénybe.

(6) A pedagógiai-szakmai szolgáltatás ellátásának részletes szabályait az oktatásért felelős miniszter rendeletben állapítja meg.

Problémák a különleges gondozáshoz való jog érvényesülése terén

1. A szülő a vizsgálati kérelemmel, annak szükségességével nem ért egyet (nem írja alá a vizsgálat kérő lapot).

A közoktatási törvény 30. § (4) A gyermek, tanuló érdekében a jegyző kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg a szakértői vizsgálaton, illetve a gyermekét a szakértői vélemény alapján a megfelelő nevelési-oktatási intézménybe írassa be, illetve a többször módosított 4/2010. (I. 19.) OKM. rend. alapján államigazgatási eljárás kezdeményezendő. A szülő joga, hogy gyermeke neveléséhez igénybe a pedagógiai szakszolgálat intézményét. A szülő kötelessége, hogy gyermekével megjelenjen a nevelési tanácsadáson, továbbá biztosítsa gyermekének az iskolapszichológusi, óvodapszichológusi vizsgálaton és a fejlesztő foglalkozásokon való részvételét, ha a tanulóval foglalkozó pedagógusok kezdeményezésére a nevelőtestület erre javaslatot tesz. Ha az e bekezdésben foglalt kötelezettségének a szülő nem tesz eleget, a kormányhivatal kötelezi a szülőt a kötelezettségének betartására.

2. A szülő az ismételt felhívás ellenére sem jelenik meg gyermekével a szakértői vizsgálaton, ott nem működik közre, illetve a szakértői véleményben foglaltakkal nem ért egyet. Államigazgatási eljárás kezdeményezendő a többször módosított 4/2010. (I. 19.) OKM. rend.

alapján, ugyanakkor, ha a szülő a szakvéleménnyel nem ért egyet, akkor a lakóhely szerint illetékes jegyzőnél a szakértői vélemény felülvizsgálata céljából eljárást kezdeményezhet. A szakértői bizottság nem államigazgatási szerv, így véleménye a szülőre, gyermekekre nézve nem kötelező. Csak akkor válik végrehajthatóvá, ha az ismertetés után a szülő elfogadja azt. Ha a szülő nem fogadja el a szakértői javaslatot, akkor az illetékes jegyzőnél államigazgatási eljárás kezdeményezendő, s a jegyző kötelezi a szülőt, hogy a szakvéleményben foglaltak szerint járjon el.

3. A kijelölt nevelési-oktatási intézménybe a szülő mégsem íratta be gyermekét.

Az eljárásra az a jegyző illetékes, akinek a működési területén a gyermek, tanuló szüleinek lakóhelye van. A jegyző a közoktatási törvény 30. § (4) alapján a tanuló érdekében kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg a szakértői vizsgálaton, illetve a szakvéleményalapján a megfelelő nevelési-oktatási intézménybe írassa be.

Felvetődhet ezen a ponton az a kérdés, hogy nem csorbul-e a szülőnek az Alkotmányban megfogalmazott joga, miszerint a szülőnek jogában áll, hogy gyermekének adandó nevelést megválassza. Az Alkotmányának ugyanakkor azt is kimondja, hogy minden gyermeknek joga van a családjá, az állam és a társadalomrészéről arra a védelemre és gondoskodásra, amely a megfelelő testi, szellemi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges.

Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság 21/1996. (V.17.) ÁB határozatában rávilágított arra, hogy az államnak ez a védelmi, gondoskodási kötelezettsége elvezethet az Alkotmányban biztosított más jog korlátozásához is. Így elvezethet annak a szülői alapjognak a korlátozásához is, amelyben biztosítja a szülőnek a gyermekének adandó nevelés szabad megválasztását. Ezzel összhangban van a köznevelési törvény a 72. § (2) bekezdése is, amelyben a szülőt megilleti az intézmény szabad megválasztásának joga. A nevelési-oktatási intézmény szabadmegválasztásának joga alapján gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének megfelelően választhat óvodát, iskolát.

A fogyatékoság felülvizsgálata

Az enyhe értelmi fogyatékos és a más fogyatékos tanuló fejlődésének folyamatos figyelemmel kísérése a szakértői bizottságoknak olyan új feladata, amely 1998-ban került be a miniszteri rendeletbe. A rendelet célja az volt, hogy a szakértői bizottságok rendszeresen

kísérjék figyelemmel e fogyatékosok fejlődését, s szükség esetén tegyék meg a nevelésükkel, oktatásukkal kapcsolatos korrekciókat. A legvitatottabb kérdés az enyhe értelmi fogyatékos és a más fogyatékos kategórián belüli fejlődési zavar, részképesség vagy teljesítményzavar.

A miniszteri rendelet 20. § (4) bekezdése tehát előírja, hogy enyhe értelmi fogyatékos és más fogyatékos esetén a tanuló fejlődését az első vizsgálatot követő egy év után, ezt követően a tanuló tizenkét éves koráig kétévenként, majd háromévenként felül kell hivatalból vizsgálni. A nem említett többi fogyatékos esetén háromévenként hivatalból kell a felülvizsgálatot lefolytatni. Ez annyit jelent, hogy az adott időpont eltelte után a szakértői vélemény is hatályát veszti, s az abban foglalt megemelt normatív támogatás feltételeinek jogosultsága is megszűnik, illetve nem szolgál alapul a nevelés-oktatás megszervezéséhez.

Pozitív diszkriminációk beszéd-fogyatékos tanulók esetében

Értékelés, minősítés alóli felmentés

A közoktatási törvény 30. § (9) alapján a testi, érzékszervi, értelmi, beszéd- és más fogyatékos tanulót, illetve a beilleszkedési zavarral, tanulási nehézséggel, magatartási rendellenességgel küzdő tanulót - jogszabályban meghatározott munkamegosztás szerint a szakértői és rehabilitációs bizottság vagy a nevelési tanácsadó szakértői véleménye alapján - az igazgató mentesíti - a gyakorlati képzés kivételével - egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alól. Ha a tanulót egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből mentesítik az értékelés és minősítés alól, az iskola - az e törvény 52. §-ának (7) bekezdésében, valamint (10) bekezdésének c) pontjában meghatározott időkeret terhére - egyéni foglalkozást szervez részére. Az egyéni foglalkozás keretében - egyéni fejlesztési terv alapján - segíti a tanulófelzárkóztatását a többiekhez. Az alpműveltségi vizsgán és az érettségi vizsgán az érintett tantárgyak helyett a tanuló - a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint - másik tantárgyat választhat. A tanuló részére a felvételi vizsgán, az osztályozó vizsgán, a köztes vizsgán, a különbözeti vizsgán, a javítóvizsgán, az alpműveltségi vizsgán, illetve az érettségi vizsgán, a szakmai vizsgán biztosítani kell a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli beszámolón lehetővé kell tenni az iskolai tanulmányok során alkalmazott segédeszköz (írógép, számítógép stb.) alkalmazását, szükség esetén az írásbeli beszámoló szóbeli beszámolóval vagy a szóbeli beszámoló írásbeli beszámolóval történő felváltását.

Erre a mentesítésre szakértői vizsgálat indítható:

- az iskolai oktatás első-hatodik évfolyamán január 31-ig szükség szerint bármikor
- ezt követően annak a tanévnek a március 31. napjáig, amelyben az adott tantárgy tanulását a tanuló megkezdte
- ezt követő időpontban csatolni kell az iskola igazgatójának egyetértő nyilatkozatát, aki döntése előtt beszerzi az adott tárgyat tanító pedagógus és az osztályfőnök véleményét

Korábban erre a jogszabály csak abban az esetben adott lehetőséget, ha a tanuló az iskolai oktatás 1-6. évfolyamán teljesítette tanulmányi kötelezettségét. Ezt követően csak akkor volt mód az értékelés és minősítés alóli mentesítési vizsgálat kérésére, ha a tanuló az adott tárgytanulását később - azaz hatodik évfolyamot követően kezdte meg. A további módosítások a korábbi megkötést oldották azzal, hogy hatodik évfolyamot követően is lehetőséget ad a mentesítés céljából indított vizsgálat kezdeményezésére. Ez esetben azonban csatolni kell az iskola igazgatójának a vizsgálat szükségességével kapcsolatos egyetértő nyilatkozatát. Az iskola igazgatója eldöntéséhez beszerzi a tanuló osztályfőnöke és az adott tantárgyat tanító pedagógusvéleményét.

Érettségi vizsga vizsgaszabályzata

Az érettségi vizsga vizsgaszabályairól a többször módosított 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet rendelkezik.

A Korm. rendelet 6. § (7) szerint, ha a vizsgázót a közoktatásról szóló törvény 30. §-ának (9) bekezdése alapján a kötelező érettségi vizsgatantárgynak megfelelő tantárgyból mentesítették a középiskolában az értékelés, minősítés alól, helyette a választott vizsgatantárgyból tesz érettségi vizsgát.

Az érettségi vizsgára való jelentkezéskor a jelentkezési lapon kell feltüntetni, hogy élni kíván a közoktatásról szóló törvény 30. §-ának (9) bekezdésében meghatározott pozitívdiskriminációt érintő jogával. A benyújtott kérelemről az iskola igazgatója dönt. A Korm. rendelet 20. § (6) bekezdése szerint, ha a közoktatásról szóló törvény 30. §-ának (9) bekezdése alapján a vizsgázó kérésére, az igazgató engedélye alapján a 19. § (1) bekezdésben meghatározott időt legfeljebb egy órával (60 perccel) meg kell növelni (ez az írásbeli feladatok kidolgozásához vizsgatárgyanként rendelkezésre álló maximált idő). Ezen túlmenően lehetővé kell tenni, hogy az iskolai tanulmányok során alkalmazott

segédeszközt(pl. számítógép, írógép) használja, valamint engedélyezni kell, hogy írásbeli vizsga helyett szóbeli vizsgát tegyen. A Korm. rendelet 37. § (1) bekezdése szerint a vizsgázónak a közoktatásról szóló törvény 30.§-ának (9) bekezdése alapján a vizsgázó kérésére, az igazgató engedélye alapján a 35. § (2)bekezdésben meghatározott időt legfeljebb húsz perccel meg kell növelni (ez a felkészülési idő), illetve engedélyezni kell, hogy a szóbeli vizsga helyett írásbeli vizsgát tegyen. A Korm. rend 37. § (3) szerint a vizsgázónak, ha a közoktatásról szóló törvény 30. §-ának (9)bekezdése alapján engedélyezték, hogy az írásbeli vizsga helyett szóbeli vizsgát tegyen, és a vizsga írásbeli és szóbeli vizsgarészekből áll, két vizsgatételt kell húznia és kifejtenie. A felkészüléshez és a tétel kifejtéséhez rendelkezésre álló időt tételenként kell számítani. A vizsgázó kérésére a második tétel kifejtése után legalább tíz perc pihenőidőt kell adni. A pihenőidő alatt a vizsgaterem nem hagyható el.

A Nemzeti Szakképzési Intézet útmutatása

Milyen információkat tud adni az osztályfőnök, a szaktanár a sérült tanuló különlegesigényeiről, az eddigi beszámoltatási formákról?

A tanuló eddig milyen segédeszközt, segédanyagot használt tanulmányai során?

Mennyi többletidőre van szüksége olvasási, írási, számolási vagy kommunikációs nehézségei miatt?

Szorul-e segítségre: különböző mozgások, eszközök kézbe adása területén?

Szükséges-e számára a feladatok szóban és írásban való egyidejű megadása?

Azoknak a fiataloknak, akiknek a Beszédvizsgáló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottság diagnosztizálta a beszéd- és nyelvi akadályozottságukat, s a közoktatási törvény 30.§ (9) bekezdése alapján javasolja az értékelés és minősítés alóli mentesítésüket, akkor az iskola igazgatója az érettségi vizsga során az előbb tárgyalt jogszabályok alapján alábbi lehetőségeket adhatja meg:

Súlyosan dadogók esetén

- A tanuló szóbeli vizsgáztatás helyett írásos anyagot készíthet valamennyi tárgyból.
- Szükség esetén beszédlassító készüléket is használhat.
- A minősítésben a vizsgabizottság elfogadó-mérlegelő értékelést alkalmazza, figyelembe véve a tanuló egyéni beszédállapotát.

Diszlexiás, diszgráfiás tanuló esetén

- Az írásbeli beszámolót magyar nyelv és irodalomból, illetve idegen nyelvből szóbeli felelettel, plusz tétellel válthatja meg.
- Az írásbeli anyagok elkészítésénél a tanuló tételét számítógépre viheti, hogy lehetősége legyen helyesírási javítóprogram használatára. Értékeléskor a bizottság a tartalmi részt veszi figyelembe.
- A magyar nyelvi tételek vonatkozásában a tanuló teljes, vagy részleges mentesítést kaphat.
- A különböző vizsgatárgyak szöveges feladatainak megoldására többletidőt kaphat.
- Magyar irodalom esetén kevesebb és rövidebb memoriterről kell, hogy számot adjon.
- Használható segédeszközök: írógép, számítógép, helyesírási szótár, értelmező kéziszótár, szinonima szótár.

Diszkalkuliás tanulók esetén

Az írásbeli matematika feladatok szóbeli (hangos) levezetéses megoldása engedélyezhető, ahol állapotától függően a tanuló segítséget kérhet szaktanárától.

- Ha a vizsgázó felelete logikailag helyesen épül fel, a bizottság fogadja el a hibás, pontatlan részeredményeket.
- Elfogadható legyen a szokványostól eltérő, de a diszkalkuliás tanuló számára segítséget jelentő más megoldás alkalmazása is.
- Használható segédeszközök: számológép, számítógép, konfiguráció, mechanikus manipulatív eszközök (táblázatok, számsín, kockák) amelyekkel a rehabilitációs órán dolgozott.

Pozitív diszkriminációk a felsőoktatásban résztvevő fogyatékos hallgatók esetén

Fogyatékossgal élő hallgató (a továbbiakban: fogyatékos hallgató), aki a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998.évi XXVI. törvény 4. § a) pontja szerint érzékszervi - így különösen látás-, hallásszervi-, -mozgásszervi, értelmi képességeit jelentős mértékben vagy egyáltalán nem birtokolja,illetőleg a kommunikációjában számottevően korlátozott, és ez számára tartós hátrányt jelent a társadalmi életben való aktív részvétel során, valamint a nemzeti köznevelési törvényben megfogalmazott beszéd-, illetve más fogyatékos személy .A felsőoktatási intézményekbe jelentkezők, valamint a felsőoktatási intézményekben tanulmányokat folytató fogyatékos hallgatók a fogyatékoságukra való

tekintettel szakvélemény alapján kérhetik az intézmény engedélyét a tanulmányi kötelezettségek teljesítése, illetve a vizsgák alóli részleges vagy teljes felmentésre, vagy annak más módon történő teljesítésére, valamint a vizsgákon alkalmazható segítség nyújtásra. Amennyiben a fogyatékkal élő jelentkező a felsőoktatási intézmények felvételi eljárásairól szóló **237/2006. (XI. 27.) Korm. rendelet** 30.§ szerint,

(1) A felvételi eljárás lebonyolítása során a Hivatal és a felsőoktatási intézmények kötelesek biztosítani a fogyatékkal élő jelentkező számára a felvételi eljárásban való részvétel feltételeit.

(2) A fogyatékkal élő jelentkezőt a felvételi eljárás során ugyanazok a kedvezmények illetik meg, mint amelyek a közoktatásról szóló jogszabályok alapján megillették.

(3) Amennyiben a felsőoktatási intézmény a felvétel feltételül egészségügyi, pályaalkalmassági, szakmai alkalmassági követelményt határoz meg, a fogyatékkal élő jelentkezőt a felsőoktatási intézmény szabályzata szerint illetik meg kedvezmények, illetve felmentések.

(4) Az (1)-(3) bekezdések alapján nyújtott kedvezmények vagy mentesítésnek a fogyatékos jellegéhez kell igazodnia, és nem vezethet a felvételhez szükséges alapvető tanulmányi követelmények alóli teljes felmentéshez.

2011. évi CCIV. törvény a nemzeti felsőoktatásról

(Hatályos 2012.január 1-től, számos rendelkezése 2012. szeptember 1-én lépett hatályba.)

Az új felsőoktatási törvény 41. §.(1). A Kormány a fogyatékkal élő jelentkezők csoportjához tartozók esélyegyenlőségét a magyar állami (rész)ösztöndíjjal támogatott hallgatói létszám, a felvételi vizsga teljesítési feltételeinek meghatározása során biztosítja.

49. § (8) A fogyatékkal élő hallgató részére biztosítani kell a fogyatékosághoz igazodó felkészítést és vizsgáztatást, továbbá segítséget kell nyújtani részére ahhoz, hogy teljesíteni tudja a hallgatói jogviszonyából eredő kötelezettségeit. Indokolt esetben mentesíteni kell egyes tantárgyak, tantárgyrészek tanulása vagy a beszámolás kötelezettsége alól. Szükség esetén mentesíteni kell a nyelvvizsga vagy annak egy része, illetve szintje alól. A vizsgán biztosítani kell a hosszabb felkészülési időt, az írásbeli beszámolón lehetővé kell tenni a segédeszköz – így különösen írógép, számítógép – alkalmazását, szükség esetén az írásbeli beszámoló szóbeli beszámolóval vagy a szóbelim beszámoló írásbeli beszámolóval történő

felváltását. Az e bekezdés alapján nyújtott mentesítés kizárólag a mentesítés alapjául szolgáló körülménnyel összefüggésben biztosítható és nem vezethet alap- és mesterképzésben az oklevél által tanúsított szakképzettség, illetve felsőoktatási szakképzésben a bizonyítvány által tanúsított szakképesítés megszerzéséhez szükséges alapvető tanulmányi követelmények alóli felmentéshez.

Az értelmező rendelkezésekben:

Fogyatékossgal élő hallgató(jelentkező): aki testi, érzékszervi, beszéd fogyatékos, autista, megismerés és viselkedés fejlődési rendellenességű

Egy kis kitérő a munka világába:

A diszkrimináció a hazai jogban, a hazai munkahelyeken

Diszkrimináció a munkahelyen

Bár több uniós irányelv, az Alkotmány előírása, a Munka Törvénykönyve, valamint az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló törvény is rendelkezik a diszkrimináció tilalmáról, a munkaadók nincsenek mindig tisztában azzal, mit is rejtjenek pontosan ezek a szabályok.

A diszkrimináció bizonyítása

Az Egyenlő Bánásmód Törvény 19. §-a alapján a munkavállalónak valószínűsítienie kell azt, hogy

- a jogsérelmet szenvedő személyt (csoportot) hátrány érte, tehát alacsonyabb a munkabére, mint a vele összehasonlítható helyzetben lévő, vele egyenlő értékűként elismert munkát végző, és a védett tulajdonsággal nem rendelkező munkavállalónak,
- a jogsérelmet szenvedő személy vagy csoport a jogsértéskor - ténylegesen vagy a jogsértő feltételezése szerint - rendelkezett a 8. §-ban meghatározott valamely tulajdonsággal.

A munkavállalónak csak valószínűsítienie kell a bérkülönbséget, mivel a bérekre vonatkozó adatok, információk, közvetlen bizonyítékok a munkáltató birtokában vannak. Éppen ezért a bérkülönbség valószínűsítését csak korlátozottan, a munkavállaló rendelkezésére álló információk figyelembevételével lehet megkövetelni az eljárás során.

Az osztott bizonyítás elve alapján megfordul a bizonyítási kötelezettség, ha a munkavállaló valószínűsítette a védett tulajdonságát és a bérkülönbséget. Ebből következően a

munkavállaló nem köteles bizonyítani a védett tulajdonság és a bérkülönbség közötti okozati összefüggést.

Mindezek alapján a munkáltatónak, illetve az utasításadásra jogosult személynek azt kell bizonyítania, hogy

- megtartotta az egyenlő bánásmód követelményét:

a) az eljárást indító (A) munkavállaló munkabére magasabb vagy azonos, mint az összehasonlítható helyzetben lévő, egyenlő értékűként elismert munkát végző, de a védett tulajdonsággal nem rendelkező valamennyi (B) munkavállaló munkabére,

b) a munkáltatóval nem állt munkaviszonyban az eljárást indító (A) munkavállalóval összehasonlítható helyzetben lévő, egyenlő értékű munkát végző, de a védett tulajdonsággal nem rendelkező (B) munkavállaló,

c) a bérkülönbség oka nem egyetlen forrásból (jogszabály, kollektív szerződés) ered;

- az adott jogviszony tekintetében nem volt köteles megtartani az egyenlő bánásmód követelményét: a meglévő bérkülönbség az alkalmazásnál számba vehető lényeges és jogszerű feltételre alapított arányos megkülönböztetés.

Jogorvoslati lehetőségek

Az Mt. 5. §-ának (2) bekezdése értelmében "az egyenlő bánásmód követelménye megsértésének következményeit megfelelően orvosolni kell, amely nem járhat más munkavállaló jogainak megsértésével, illetve csorbításával". A munkavállaló a munkaviszonyból származó igényének érvényesítése érdekében munkaügyi jogvitát kezdeményezhet [Mt. 199. § (1) bek.]. Ha tehát a munkáltató a munkavállalók közötti eltérő munkabér fizetésével megsérti az Mt. és az Egyenlő Bánásmód Törvény szabályait, akkor a jogaiban sértett munkavállaló munkaügyi jogvitát kezdeményezhet. Eddig nem született egyetlen olyan bírói ítélet sem, amely megállapította volna az egyenlő bér elvének megsértését.

Az Egyenlő Bánásmód Hatóság eljárásának kezdeményezése

Munkaügyi jogvita mellett a munkavállaló kezdeményezheti az Egyenlő Bánásmód Hatóság eljárását, amely az Egyenlő Bánásmód Törvény és az Mt. fentiekben hivatkozott szabályai alapján köteles eljárni. Az Egyenlő Bánásmód Törvény hatálya alá tartozó azon jogviszonyok tekintetében, amelyekre nem terjed ki az Mt. 142/A. §-ának hatálya, kizárólag az Egyenlő Bánásmód Hatóság eljárását lehet kezdeményezni.

Ha az Egyenlő Bánásmód Hatóság eljárása során bebizonyosodik, hogy megsértették az egyenlő bér elvére vonatkozó szabályokat, akkor a hatóság:

- elrendelheti a jogsértő állapot megszüntetését,
- megtilthatja a jogsértő magatartás jövőbeni tanúsítását,
- nyilvánosságra hozhatja a jogsértést megállapító határozatát,
- 50 ezertől 6 millió forintig terjedő bírságot szabhat ki.

Ha azt állapítja meg, hogy nem történt diszkrimináció, akkor a kérelmet elutasítja, vagy megszünteti az eljárást.

A Salamancai Nyilatkozat hatása a magyar fogyatékosügy fejlődésére

A sajátos nevelési igényű gyermekek oktatásához, neveléséhez kapcsolódóan igen nagy jelentőséggel bír a Salamancai Nyilatkozat, mely nyilatkozat tartalmazza azokat az alapelveket, melyek mentén haladva megnyílna az út a sajátos nevelési igényű gyermekek képességeihez mért legmegfelelőbb oktatáshoz és a társadalomba való legteljesebb integráláshoz. A Salamancai nyilatkozatot 1994-ben adták ki. Azóta Magyarországon ennek szellemében történtek változtatások az oktatási rendszert érintően, de maradtak még bőven megoldandó feladatok.

(A nyilatkozat szövegét ld függelék.8. §.)

Záró gondolatok

A magyar közoktatás és gyógypedagógia jelenlegi helyzete, a Salamancai nyilatkozat elveihez képest:

A feltételezéssel megegyezően Magyarországon már a korai időktől kezdődően találunk szabályozást a fogyatékos emberekre vonatkozóan. Az idő előrehaladtával ezek a jogok folyamatosan bővültek. A korábbi előíró és kötelezettséget megfogalmazó szabályozásoktól eljutotunk a jogokat megfogalmazó szabályozásig.

A feltételezéseknek megfelelően a XX. században, -a jogállam fejlődésével a fogyatékos emberek jogi helyzetére is nagyobb hangsúlyt fordítottak a jogalkotásban is- gyorsult fel a fogyatékos emberek jogaival foglalkozó szabályozások megalkotása, illetve az általánosítástól az egyéni szükségletekre is reflektáló szabályozás alakult ki.

Magyarorszábon az elfogadott és ratifikált nemzetközi egyezmények, megalkotott törvények és egyéb szabályozások alapján teljeskörűen és mindenre kiterjedően megtörtént a fogyatékos emberek jogainak és kötelességeinek a szabályozása, tehát a jogalkotás területén Magyarország az “eminens tanulók” közé tartozik. Más a helyzet a jogalkalmazás területén, ahol habár a lehetőségek adottak a napi élet során számos hátránnyal és az elméletben kimondott jogok gyakorlati alkalmazhatatlanságával kell szembenéznük a fogyatékos gyermekeknek, felnőtteknek és hozzátartozóiknak.

Ma Magyarországon minden gyermeknek joga van a tanuláshoz ezt kimondja az Emberi Jogok Nyilatkozata, amit megerősített az Oktatás Mindenkinél Világkiáltvány, kimondja a fentebb idézett Magyarország Alapokmánya és a Köznevelési törvény. A szülőknek joguk van arra, hogy megválasszák a gyermekük számára legmegfelelőbb oktatási formát, és joguk lenne ahhoz, hogy felvilágosítást kapjanak a gyermekük számára szükségleteihez, körülményeihez, vágyaihoz legjobban igazodó oktatási formáról. Ez a kérdés ma Magyarországon még jelentősen függ a szülők anyagi lehetőségeitől, hiszen a sajátos nevelési igényű gyermekek iskoláztatása, fejlesztése drágább mint az átlagos iskoláztatási költségek. A szülőknek sokszor kell dönteni, hogy otthonuktól távol iskolázzák be gyermekeiket a legjobb fejlődés elérése érdekében vagy maradnak a lakóhelyükhöz közeli integráló iskolában, ahol sokszor nincsenek meg a feltételek és a megfelelő szakember sem, de a magasabb állami normatíva érdekében az intézmények alapító okiratába bekerült a SNI oktatás. A nemzetközi trendeknek megfelelően Magyarországon is egyre nagyobb egyetértés alakul ki abban, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekeket és fiatalokat a többségi nevelési-oktatási rendszerbe kell bevonni. Ez az egyetértés a befogadó (inkluzív) iskola gondolatához vezetett. Ezen iskoláknak óriási kihívást jelent egy olyan gyermekközpontú oktatás kialakítása, amely sikeresen oktat minden gyermeket, beleértve azokat is, akik súlyosan hátrányos helyzetűek illetve fogyatékos gyermekek. Magyarországon ehhez társadalmi szemléletváltásra van szükség. Nálunk a fogyatékos gyermekek oktatására évtizedeken keresztül komoly szakmai háttérrel rendelkező intézményrendszer jött létre, ahol sérülés specifikusan oktatták és oktatják a különböző fogyatékosokat. Gondolok itt a látás-, hallás-, és mozgásfogyatékosok számára kialakított speciális intézményekre. Az értelmi fogyatékosok oktatása kisegítő iskolákban illetve kisegítő osztályokban történt, a közép- és súlyos értelmi fogyatékosokat pedig a „társadalom szeme elől elrejtve” eldugott peremterületen kialakított intézményekben nevelték még a kilencvenes évek elején is. A társadalom nagy része a mindennapokban igen kevés

alkalommal találkozott fogyatékos gyermekkel, a mai trendnek megfelelően most pedig be kellene ülniük a többségi iskolapadba a többi gyerekkel együtt. Véleményem szerint az átlagemberek számára a szemléletváltás még nem egyértelmű és kevés a minta is, hogy hétköznapi szituációban mit kell „kezdeni” egy fogyatékos emberrel. Mind a gyermekeknek, mind a szülőknek el kell tudni fogadni egymást ebben a helyzetben. Mindemellett a gyermekközpontú iskolák megalapozhatnak egy emberközpontú, az emberek közötti különbségeket és az emberi méltóságot tiszteletben tartó társadalmat.

A következő probléma maga az oktatás megszervezése. Az inkluzív iskolák alapelve, hogy minden gyermek együtt tanuljon amennyire csak lehetséges, függetlenül a felmerülő nehézségektől és különbségektől. Az inkluzív iskolának fel kell ismernie a tanulók különböző igényeit, és alkalmazkodniuk kell hozzájuk mind a tanulási-tanítási, mind pedig az oktatás tartalma tekintetében, biztosítva a magas színvonalú oktatást mindenki számára, megfelelő tanmenettel, szervezéssel, tanítási stratégiával, az erőforrások felhasználásával és az adott közösségekkel való folyamatos kapcsolattartással. Az ilyen iskolák megfelelő és modern tanulást és tanítást segítő eszközöket igényelnének, amiből véleményem szerint még vannak hiányosságok. Nem állnak rendelkezésre megfelelő mennyiségben és minőségben fejlesztő eszközök, tanszerek és nagyon sok iskolából hiányoznak az IKT alapú eszközök. Emellett a pedagógusok képzésében, továbbképzésében fel kell őket készíteni a befogadó iskolák adta kihívásokra. A modern pedagógiai szemléletek megismerése és azokból a legmegfelelőbb kiválasztása és abban segítség nyújtás nagy feladat és kihívás a jövő pedagógusai számára. Fel kell ismerni azt is, hogy a gyermekek és az őket körülvevő felgyorsult világ változásai a pedagógusokat is változásra kell ösztönözze. Fel kell ismerni, hogy nem minden esetben a gyerekekkel van a probléma, lehet, hogy a módszereken kell változtatni. Itt arra is gondolok, hogy az utóbbi évek tendenciája, hogy egyre több a beilleszkedési, magatartási és tanulási zavarokkal diagnosztizált gyerek, ahol a pedagógus nagyon hamar nyúl a külső segítséghez, ahelyett, hogy a módszerein változtatna. A figyelem felkeltése, a szemléltetőeszközök fontossága, az általános tanmenetek mellett az egyéni adottságokhoz igazodó egyéni fejlesztési tervek készítésére gondolok itt elsősorban. A tanterveket kell a gyermekek szükségleteihez igazítani és nem fordítva. A követendő alapelv az lenne, hogy minden gyereknek ugyanazt az oktatás-nevelést kell nyújtani, biztosítva ezzel a nagyobb segítséget és támogatást azoknak, akiknek szükségük van rá.

Az inkluzív iskola a leghatékonyabb formája a sajátos nevelési igényű gyermekek és társaik között kialakítandó szolidaritás megalapozásának. Ebben elől kell járnia a pedagógusoknak, biztosítva számukra a megfelelő szakirodalmat, továbbképzéseket kell szervezni szupervizorok, osztályfőnökök, munkaközösség-vezetők számára, hogy továbbfejleszthessék képességeiket, segíteni és tanítani tudják tapasztalatlanabb munkatársaikat. A gyógypedagógusoknak lehetőséget kell biztosítani a különböző szervezeti keretek közötti munkavégzésre, és hogy kulcsszerepet vállalhassanak a gyógypedagógiai programok megvalósításában. Fontos még az oktatásban a példakép adása. A sajátos nevelési igényű gyermekek számára meg kellene teremteni a lehetőséget arra, hogy olyan fogyatékos felnőttekkel találkozhassanak, akik sikereket értek el, hogy mintaként szolgáljon saját életmódjuk kialakítására. Biztosítani kellene a képzést azoknak a fogyatékosoknak, akik részt vehetnének azon törvények alakításában, melyek hatással lehetnek későbbi életükre. Lehetőséget kellene adni fogyatékos tanároknak és sikeres fogyatékos személyeknek is a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatásában.

A sajátos nevelési igényű gyermekek oktatásában nevelésében kiemelt területnek számít a kisgyermekkorai nevelés és az iskola világából a felnőttek világába való átmenet. Az inkluzív oktatás sikerességében jelentős szerepet játszik a korai felismerés és a sajátos nevelési igényű gyermekek korai fejlesztése. A hat éves kort megelőző ellátásának és speciális nevelési programnak fejlesztenie kell a fizikai, értelmi és szociális fejlődést és az iskolaérettséget. Ezeknek a programoknak jelentős gazdasági érdeke is van, hiszen megelőzhető a fogyatékoság súlyosbodása illetve jelentősen csökkenthetően a hátrányok. A programoknak el kell ismerniük az inklúzió alapelvét és szorosan együtt kell működniük az egészségügyi ellátását végzőkkel, védőnői szolgálatokkal. Ma Magyarországon a korai fejlesztés területén még van tennivaló. Vidéken is ki kellene építeni korai fejlesztő központokat, ahol szakemberek végzik a fejlesztés és folyamatosan kapcsolatban állnak a fogyatékoságot, lassabb fejlődést elsőként felismerő gyermekorvosokkal, védőnőkkel. Még ez is kevés azonban, ha a szülők a felismerés ellenére nem viszik korai fejlesztésre gyermekeiket. A szülőknek meg kell adni a segítséget, hogy igénybe tudják venni a szolgáltatást (pl. utazás) ugyanakkor jelenleg semmilyen következménye nincs annak, ha a szülő nem viszi el a gyermekét a korai fejlesztésre, ezzel olyan hátrányt okozva neki ami a későbbiekben esetleg már nem pótolható.

A fejlesztéshez és oktatáshoz szükséges szakvéleményt mind a korai fejlesztés esetén mind pedig az óvodára iskolára vonatkozóan a Tanulási Képességeket Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottságok készíti. A szakvéleményben szerepel a gyermek betegségének, állapotának kódja a BNO kód. A BNO az egészségügyben használt betegségek nemzetközi osztályozására szolgáló kódrendszer rövidítése. Kialakításának az volt a célja, hogy bármelyik országban megbetegedett, illetve sérülést szenvedett személy diagnózisát egységes kódrendszer alapján lehessen besorolni. Alapja az 1893-ban elkészült Bertillon-féle osztályozás. Azóta a kódrendszer többszöri revízióon ment át, Magyarországon 1993 óta használják jelenleg BNO-10 néven. A kódrendszer sajátossága, hogy a hiányosságokra, problémákra koncentrál, a hiányosságok fejlesztésére, pótlására hívja fel a figyelmet. A BNO kódrendszer mellett kialakításra került egy másik, ma még kevésbé használt rendszer az FNO kódrendszer. Az FNO mint osztályozás rendszerezve csoportosítja a kóros egészségi állapottal élő személyre vonatkozó résztartományokat (pl. egy személy adott betegség vagy rendellenesség esetén mit tesz vagy mit képes megtenni). A funkcióképesség gyűjtőfogalom, amely minden testi funkciót, tevékenységet és részvételt felölel, hasonlóképpen a fogyatékoság is gyűjtőfogalom minden károsodás, tevékenységakadályozottság, vagy részvételi korlátozottság számára. Az FNO felsorolja mindazokat a környezeti tényezőket, amelyek kölcsönhatásban állnak ezekkel a besorolási elemekkel. Lehetőséget nyújt tehát a felhasználónak, hogy értékelhető keresztmetszetet adjon az egyének funkcióképességéről, fogyatékoságáról és egészségéről a különböző résztartományokban. Az FNO az egészségügyi világszervezet (WHO) által kifejlesztett nemzetközi osztályozások családjának tagja, ezek az osztályozások az egészség különböző szempontokból történő megközelítésére alkalmazhatók. A WHO nemzetközi osztályozásaiban a kóros egészségi állapotokat elsősorban a fent említett BNO-10 határozza meg, amely etológiai megközelítést tartalmaz. Az FNO a kóros egészségi állapotokhoz társuló funkcióképesség és fogyatékoság osztályozását tartalmazza. A BNO-10 és az FNO tehát kiegészíthetnék egymást. A BNO-10 a betegségek, rendellenességek és egyéb kóros egészségi állapotok „diagnózisát” tartalmaz, ezt az információt bővítik azok a kiegészítő adatok, amelyeket az FNO segítségével nyerhetünk a funkcióképességről. A diagnózisról és a funkcióképességről kapott együttes információ átfogóbb és árnyaltabb képet ad az emberek vagy populációk egészségéről, amely így döntéshozatali célokat is szolgálhatna. Az FNO a „betegség következményeinek” osztályozásától elmozdult az „egészség elemeinek” osztályozása irányába. Az egészség

elemei meghatározzák az egészség összetevőit, míg a következmények a betegségek és egyéb kóros egészségi állapotok eredményeként bekövetkező hatásokra összpontosítanak. Az FNO többcélú osztályozás, amelyet azért hoztak létre, hogy különböző tudományágakat és különböző szektorokat szolgáljon. Tudományos alapként szolgál az egészség és az egészséghez kapcsolódó állapotok, a következmények és a befolyásoló tényezők megértéséhez és tanulmányozásához. Célja egy közös nyelv kialakítása az egészség és az egészséghez kapcsolódó állapotok leírására, annak érdekében, hogy javuljon a kommunikáció a különböző felhasználók között, így az egészségügyi szakszemélyzet, a kutatók, a jogalkotók és a lakosság között, beleértve a fogyatékos személyeket is. Az FNO-t kiválóan lehetne alkalmazni a szociálpolitikai szabályozás eszközeként, a szociális gondoskodás megtervezésében, kompenzációs rendszerek és rendeletek előkészítésében és végrehajtásában, oktatási eszközként, életpálya-választás megtervezésében, az ismeretek bővítésére és a szociális tevékenység végrehajtásának segítésére. Az egyéni egészségügyi ellátáshoz, beleértve a megelőzést, az egészségi állapot és az egyéni részvétel javítását célzó rehabilitációt, a társadalmi hátrányok megszüntetését vagy mérséklését és a szociális támogatások és segítségük biztosítását szolgáló rendszerek működését, szükséges információk elméleti kereteit adja meg az FNO osztályozási rendszere. A rendszer eredményesen alkalmazható lenne az egészségügyi ellátórendszerek működésének értékelése és a jogszabályok kialakítása során is.

A sajátos nevelési igényű fiataloknak segítségre van szükségük, hogy sikeres legyen az átmenet az iskolás korból a munkát vállaló felnőtt életbe. Növelni kell a felsőoktatásba bekerülés esélyét, illetve piacképes szakmát kell kínálni számukra. A szakképzés a későbbi függetlenségüket segíti elő és hozzájárul ahhoz, hogy az iskola elhagyása után a társadalom hasznos tagjává váljanak. A szakképzésben véleményem szerint lehetőséget kell adni ténylegesen hasznosítható szakmák elsajátítására, és szorgalmazni kell a gyermekek külső képzőhelyeken való gyakorlati oktatását. Mindez hozzájárul ahhoz, hogy megismerjék a munkavállalás lehetőségét, kapcsolatokat teremtsenek és beilleszkedjenek a nem fogyatékosok közé. A sikeres munkavégzés során nő az önbizalmuk, fontosnak és hasznosnak érzik magukat a munkájukért ösztöndíjat kapnak, megtanulnak beosztani, gazdálkodni. Fontosnak tartom a munkaadók ösztönzését, hogy elfogadják a fogyatékos tanulókat és munkavállalókat is. A tömegkommunikációs eszközök hatalmas szerepet játszhatnak abban, hogy a fogyatékos emberek társadalomba való integrációja iránti pozitív magatartást

előmozdítsák, továbbá abban, hogy legyőzzék az előítéleteket és a téves információkat, és nagyobb optimizmust és bizalmat tápláljanak az emberekbe a fogyatékosok képességeit illetően. A média a fogyatékos emberek alkalmazása iránti pozitív hozzáállást is előmozdíthatja a munkáltatókban. Ezen a téren az utóbbi időben előrelépés mutatkozik, hiszen egyre többször tűnnek fel fogyatékosok főként sportolók a médiában, akik nagyon sokat tesznek a fogyatékoság elfogadásáért.

A fogyatékos embereknek megkülönböztetett figyelemre van szükségük a felnőttképzési vagy a továbbképzési programok tervezése és megszervezése terén. A fogyatékos személyeknek támogatást kell nyújtani ahhoz, hogy a segítő programokat elérhessék. Olyan speciális képzéseket kell szervezni, melyek alkalmazkodnak a fogyatékos felnőttek különböző csoportjainak szükségleteihez és életfeltételeihez. Talán ez az a része a fogyatékosok oktatásának ahol a legnagyobb a hiányosság. A felnőtt fogyatékosok vagy felnőttként fogyatékosná vált személyek oktatásával, képzésével, átképzésével és a munkába való visszavezetésével kevesen foglalkoznak, ami talán a legnagyobb fejlesztésre szorulna az a rehabilitációs oktatás, gondolok itt a felnőttként fogyatékosná vált személyek megváltozott körülményekhez igazodó életvezetési oktatására, tanácsadásra.

Hiányzik illetve nagyon nehezen elérhető ma Magyarországon az a fajta ellátás, amely azokra a fiatalokra vonatkozna, akik már befejezték iskolai tanulmányaikat, munkavégzésre nem vagy csak nagyon kis mértékben alkalmasak ugyanakkor a családjuk nem akar lemondani róluk és intézetbe adni, ugyanakkor 24 órás felügyeletet sem tud biztosítani számukra. Itt elsősorban a nappali foglalkoztatókra gondolok, ahol abban az időben míg a szülő munkát végez elhelyezheti "felnőtt gyermekét", nem lemondva a családi egységről és a fiatalról.

Mindezek mellett azt is meg kell jegyezni, hogy Magyarországon jól kialakított rendszerben működnek a speciális iskolák, melyeket a sajátos nevelési igényű gyermekek számára hoztak létre. Ezek a speciális iskolák értékes erőforrásokkal rendelkeznek az inkluzív iskolák kialakításához is. Az ezekben az iskolákban dolgozók rendelkeznek megfelelő szakismerettel, mely különböző hátrányok felismeréséhez és azonosításához szükséges. A speciális iskolák továbbá segítséget nyújthatnak a normál iskolák dolgozóinak, mint továbbképző- és módszertani központok. A meglévő speciális iskoláknak segítséget kell nyújtaniuk a többi iskola számára, hogy azok is meg tudjanak felelni a sajátos nevelési igények támasztotta feltételeknek. Mindezt azonban nem a maguk feladásával kell segíteni, hiszen továbbra is

vannak és lesznek olyan gyerekek, akik a többi gyerekekkel nem nevelhetőek együtt és ezeknek a tanulóknak a képzését továbbra is ezeknek az iskoláknak kell ellátni. A többségi iskolák azonban abban kell, hogy segítséget nyújtsanak, hogy a speciális iskolákban tanuló gyermekek társadalomba való beilleszkedése is minél könnyebb legyen. Közös rendezvények, sportversenyek, kirándulások alkalmat adhatnak egymás megismerésére és elfogadására ezen a szinten is. Mind a többségi inkluzív iskolákra mind a módszertani központként működő speciális iskolákra szükség van, de jövőbeni feladat még véleményem szerint ezeknek az iskoláknak a szakmai összehangolása és hatékony működtetése.

FÜGGELÉK:

1.§

Értelmező rendelkezések [Fot. 4. §]

E törvény alkalmazásában

1. **fogyatékos személy:** az, aki érzékszervi - így különösen látás-, hallásszervi, mozgásszervi, értelmi képességeit jelentős mértékben vagy egyáltalán nem birtokolja, illetőleg a kommunikációjában számottevően korlátozott, és ez számára tartós hátrányt jelent a társadalmi életben való aktív részvétel során;
2. **rehabilitáció:** az egészségügyi, mentálhigiénés, oktatási, képzési, átképzési, foglalkoztatási, szociális rendszerekben megvalósuló folyamat, amelynek célja a fogyatékos személy képességének fejlesztése, szinten tartása, a társadalmi életben való részvételének, valamint önálló életvitelének elősegítése;
3. **segédeszköz:** a fogyatékos személy fizikai vagy érzékszervi képessége részleges vagy teljes hiányának részleges vagy teljes pótlását szolgáló eszköz;
4. **támogató szolgálat:** a fogyatékos személy önálló életvitelét elősegítő, a mindennapi szükségletei kielégítését célzó - személyes közreműködés által megvalósuló - szolgáltatás;
5. **lakóotthon:** a fogyatékos személy önálló életvitelét elősegítő, kisközösséget befogadó lakhatási forma;
6. **közszolgáltatás:**
 - o minden közhatalmi tevékenység - ideértve a hatósági, kormányzati és minden egyéb közigazgatási, valamint igazságszolgáltatási tevékenységet -, továbbá az Országgyűlés, az Országgyűlésnek beszámolóssal tartozó szervek, az Alkotmánybíróság, az alapvető jogok biztosa, az ügyészség, valamint a honvédelmi és rendvédelmi szervek által hatáskörük gyakorlása során kifejtett tevékenység,
 - o az állam által fenntartott intézmény által nyújtott közszolgálati médiaszolgáltatás, továbbá oktatási, közművelődési, közgyűjteményi, kulturális, tudományos, szociális, gyermekjóléti, gyermekvédelmi,

egészségügyi, sport-, ifjúsági, foglalkoztatási szolgáltatás, ellátás, illetve tevékenység,

- a helyi és nemzetiségi önkormányzat hatásköre gyakorlása során kifejtett minden tevékenység - ideértve különösen a hatósági és egyéb közigazgatási tevékenységet -, valamint a helyi és nemzetiségi önkormányzat, a nem állami és egyházi fenntartó, illetőleg az általa fenntartott közfinanszírozásban részesülő intézmény által nyújtott **6.b.** szerinti szolgáltatás, ellátás, tevékenység,
- minden ügyfélszolgálati rendszerben működtetett szolgáltató tevékenység, továbbá
- minden olyan hatósági engedély vagy hatósági kötelezettség alapján végzett nyilvános szolgáltató tevékenység,

amely település vagy településrész közellátását szolgálja, használata nem korlátozott, illetve nem korlátozható;

7. **akadálymentesség:** az épített környezet alakításáról és védelméről szóló **1997. évi LXXVIII. építési törvény 2. §-ának 1. pontjában** meghatározott feltételeknek megfelelő épített környezet;
8. **Akadálymentes:** *az épített környezet akkor, ha annak kényelmes, biztonságos, önálló használata minden ember számára biztosított, ideértve azokat az egészségkárosodott egyéneket vagy embercsoportokat is, akiknek ehhez speciális létesítményekre, eszközökre, illetve műszaki megoldásokra van szükségük.*
9. **egyenlő esélyű hozzáférés:**
 - a szolgáltatás egyenlő eséllyel hozzáférhető akkor, ha igénybevétele - az igénybe vevő állapotának megfelelő önállósággal - mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára akadálymentes, kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető,
 - az épület egyenlő eséllyel hozzáférhető, ha mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára megközelíthető, a nyilvánosság számára nyitva álló része bejárható, vészhelyzetben biztonsággal elhagyható, valamint az épületben a tárgyak, berendezések mindenki számára rendeltetésszerűen használhatók,

10. az információ egyenlő eséllyel hozzáférhető akkor, ha az mindenki, különösen a mozgási, látási, hallási, mentális és kommunikációs funkciókban sérült emberek számára kiszámítható, értelmezhető és érzékelhető, az ahhoz való hozzájutás pedig az igénybe vevő számára akadálymentes

2.8

(látási fogyatékos), segédeszközzel vagy műtéti úton nem korrigálható módon látóképessége teljesen hiányzik vagy aliglátóként minimális látásmaradvánnyal rendelkezik és ezért kizárólag tapintó-halló életmód folytatására képes

Látási fogyatékosnak azt a személyt kell tekinteni, akinek a fogyatékosága az meghatározott mértékű. [R. 1. § (1)]

(hallási fogyatékos), hallásvesztése olyan mértékű, hogy a beszédnek hallás útján történő megértésére segédeszközzel sem képes, feltéve, hogy

- halláskárosodása 25. életévének betöltését megelőzően következett be, vagy
- halláskárosodása mellett a hangzó beszéd érthető ejtése elmarad

Hallási fogyatékosnak azt a személyt kell tekinteni, akinek a fogyatékosága az meghatározott mértékű. [R. 1. § (2)]

(értelmi fogyatékos), értelmi akadályozottsága genetikai, illetőleg magzati károsodás vagy szülési trauma következtében, továbbá tizennegyedik életévét megelőzően bekövetkező súlyos betegség miatt közép súlyos vagy annál nagyobb mértékű

Értelmi fogyatékosnak azt a személyt kell tekinteni, akinek a fogyatékosága az meghatározott mértékű. [R. 1. § (3)]

(autista), állapota a személyiség egészét érintő fejlődés átható zavara miatt, az autonómia-tesztek alapján súlyosnak vagy közép súlyosnak minősíthető, ***e pont alkalmazásában autistának kell tekinteni, akinek az alábbi pontban meghatározott fogyatékosága fennáll.***

Autistának azt a személyt kell tekinteni, akinek az meghatározott fogyatékosága fennáll. [R. 1. § (4)]

(mozgásszervi fogyatékos), a mozgásrendszer károsodása, illetőleg funkciózavara miatt helyváltoztatása a külön jogszabályban meghatározott segédeszköz állandó és szükségszerű használatát igényli, vagy a külön jogszabály szerinti mozgásszervi betegsége miatt állapota segédeszközzel eredményesen nem befolyásolható

Mozgásszervi fogyatékosnak azt a személyt kell tekinteni, aki

- 1. állapota miatt a helyváltoztatáshoz az meghatározott segédeszköz állandó és szükségszerű használatát igényli, vagy*
- 2. mozgásszervi okból állandó jelleggel ágyhoz kötött, ezért segédeszköz használatára állapota vagy állapotrosszabbodása miatt nem képes, vagy*
- 3. az meghatározott mozgásszervi betegségben szenved és emiatt állapota segédeszközzel eredményesen nem befolyásolható. [R. 1. § (5)]*

a **fenti pontokban** meghatározott súlyos fogyatékoságok közül legalább két fogyatékosága van

(halmozottan fogyatékos),

A halmozottan fogyatékos állapot minősítéséhez, az meghatározott, az adott fogyatékosági típusra vonatkozó orvos-szakmai mutatókat kell értelemszerűen alkalmazni. [R. 1. § (6)]

hallásvesztesége olyan mértékű, hogy a beszédnek hallás útján történő megértésére segédeszközzel sem képes és a fenti pontok valamelyikében megjelölt egyéb fogyatékosága is van (halmozottan fogyatékos),

A beszédnek hallás útján történő megértésére az a személy nem képes segédeszközzel sem, akinek hallásküszöbértéke a beszédfrekvenciákon a nyolcvan dB felett van. [R. 1. § (7)]

állapota kromoszóma-rendellenesség miatt súlyosnak vagy középsúlyosnak minősíthető,

3.§

II. Fogytékossági támogatásra jogosult továbbá

1. a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény szerint a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy, amennyiben az ellátás igénylésének időpontjában az Szmtv.-ben meghatározottak szerint a szabad mozgás és a három hónapot meghaladó tartózkodási jogát Magyarország területén gyakorolja, a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló törvény szerint bejelentett lakóhellyel rendelkezik, és az **e törvényben meghatározott feltételeknek megfelel**, valamint
2. a szociális biztonsági rendszerek koordinálásáról és annak végrehajtásáról szóló uniós rendeletek jogosulti körébe tartozó, a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy, amennyiben az ellátás igénylésének időpontjában az Szmtv.-ben meghatározottak szerint a szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogát Magyarország területén gyakorolja, a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló törvény szerint bejelentett lakóhellyel rendelkezik, és az **e törvényben meghatározott feltételeknek megfelel**;
3. a magas szintű képzettséget igénylő munkavállalás és tartózkodás céljából kiállított engedéllyel (EU Kék Kártyával) rendelkező harmadik országbeli állampolgár, amennyiben az **e törvényben meghatározott feltételeknek megfelel** és rendelkezik a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló törvény szerint bejelentett lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel. [Fot. 23. § (2)]

Nem jogosult fogytékossági támogatásra, ha

- vakok személyi járadékában részesül,
- magasabb összegű családi pótlékban részesül, vagy
- utána magasabb összegű családi pótlékot folyósítanak. [Fot. 23. § (3)]

Megszűnik a fogytékossági támogatásra való jogosultság, ha

- a súlyosan fogyatékos állapot nem áll fenn;
- a fogyatékos személy a felülvizsgálaton nem jelenik meg és a távolmaradását nem igazolja; [Fot. 23. § (4)]

Ha a jogosult három hónapot meghaladó időtartamra olyan államba távozik, amely nem

- az Európai Unió tagállama,
- az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes más állam, vagy
- olyan állam, amelynek állampolgára az Európai Közösség és tagállamai, valamint az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban nem részes állam között létrejött nemzetközi szerződés alapján az Európai Gazdasági Térségről szóló megállapodásban részes állam állampolgárával azonos jogállást élvez, **távolléte alatt az ellátás szünetel.** [Fot. 23. § (5)]

Ha a támogatásra való jogosultság a fogyatékos személy halála miatt szűnik meg, az elhalálozás hónapjára járó támogatást a vele közös háztartásban együtt élt közeli hozzátartozó, ennek hiányában az örökös veheti fel a halál napjától vagy a hagyatéki átadó végzés jogerőre emelkedésétől számított egy éven belül. [Fot. 23. § (6)]

Kérelem benyújtása

A fogyatékosági támogatás megállapítására irányuló eljárás kérelemre indul. A fogyatékosági támogatás megállapítása a *Magyar Államkincstár* hatáskörébe tartozik. [Fot. 23/B. § (1)]

A fogyatékosági támogatás iránti kérelem legkorábban abban a hónapban nyújtható be, amelyben a kérelmező a tizennyolcadik életévét betölti.

A fogyatékosági támogatás iránti kérelmet a Magyar Államkincstár által rendszeresített nyomtatványon vagy elektronikus úrlapon kell előterjeszteni a Magyar Államkincstár kérelmező lakóhelye, tartózkodási helye szerint illetékes területi szervénél vagy a kormányablaknál. [R. 4. § (1)-(2)]

A támogatás iránti kérelemhez mellékelni kell a kérelmező háziorvosa, bentlakásos szociális intézményben élő kérelmező esetén az intézmény orvosa által kiállított orvosi beutalót, valamint a fogyatékoságot igazoló orvosi dokumentációt.

Az orvosi beutalóban a háziorvos

- nyilatkozik arról, hogy a rendelkezésre álló orvosi dokumentáció a súlyosan fogyatékos állapot minősítésére alkalmas-e,

- véleményt ad a kérelmező önálló életvitelre való képességének és önkiszolgálási képességének minősítéséhez,
- nyilatkozik arról, hogy ha a kérelmező szakértői bizottság általi személyes vizsgálata szükséges, a vizsgálatot a kérelmező lakóhelyén, tartózkodási helyén vagy a vizsgálatot végző szervnél indokolt-e elvégezni.

Amennyiben a kérelmező nem rendelkezik a minősítéséhez szükséges iratokkal, a súlyos fogyatékoság minősítésének előkészítése érdekében a háziorvos gondoskodik a megfelelő szakvizsgálatok elvégeztetéséről.

Az Igazgatóság a pontatlanul vagy hiányosan kitöltött, illetve az orvosi dokumentáció nélkül benyújtott kérelem esetén a kérelmezőt tizenöt napos határidővel hiánypótlásra szólítja fel. [R. 5. § (1)- (3)]

Ha a kérelmező a kérelemhez az orvossal szakértői szervnek a súlyos fogyatékoság minősítését tartalmazó, érvényes és hatályos szakhatósági állásfoglalását vagy szakvéleményét nem csatolta, az Igazgatóság a kérelmező által benyújtott orvosi dokumentáció megküldésével

- a súlyos fogyatékoság fennállása,
- az önkiszolgálási képesség,
- a súlyos fogyatékoság fennállása esetén felülvizsgálatának szükségessége,
- a felülvizsgálat szükségessége esetén annak időpontja

kérdésében - szakhatósági állásfoglalás kiadása céljából - megkeresi a szakértői bizottságot. A kérelmező a súlyos fogyatékoság minősítése céljából személyes megjelenésre kötelezhető. Ha a kérelmező a jogkövetkezményekről való tájékoztatást tartalmazó felhívás ellenére nem jelenik meg, az Igazgatóság az eljárást megszüntetheti. [R. 6. § (1)- (2)]

Ha a rendelkezésre álló orvosi dokumentáció nem alkalmas a szakhatósági állásfoglalás kialakítására, a szakértői bizottság a kérelmezőt a fogyatékoság jellegének megfelelő szakvizsgálatra utalja be, illetve vizsgálat céljából felhívhatja a szakértői bizottság előtti személyes megjelenésre is.

Ha a kérelmező személyes vizsgálata szükséges, a szakértői bizottság **a vizsgálatot** - a háziorvos javaslatától függően - **a kérelmező lakóhelyén, tartózkodási helyén** (bentlakásos

szociális intézményben élő kérelmező esetén az intézményben) vagy szakértői bizottság **telephelyén** végzi el. [R. 8. § (2)- (3)]

A vakok személyi járadékában részesülő látási fogyatékos személy fogyatékosági támogatásra csak akkor szerezhetsz jogosultságot, ha a **vakok személyi járadékára való jogosultságáról lemond**. A fogyatékosági támogatás iránti kérelmet a Magyar Államkincstár által rendszeresített nyomtatványon vagy elektronikus űrlapon kell előterjeszteni. [R. 9/B. § (1)]

Amennyiben a fenti bekezdés szerinti személy az önkiszolgálási képesség vizsgálatát nem kéri, akkor a támogatás iránti kérelemhez a háziorvos által kiállított orvosi beutalót, valamint orvosi dokumentációt mellékelni nem kell. [R. 9/B. § (2)]

Ebben az esetben az Igazgatóság, a szakértői bizottság megkeresése nélkül állapítja meg a kérelmező támogatásra való jogosultságát. [R. 9/C. § (1)]

Amennyiben a fenti bekezdés szerinti személy az önkiszolgálási képesség megállapítását kéri, akkor a támogatás iránti kérelemhez kizárólag a háziorvos által kiállított orvosi beutalót kell mellékelni. Az orvosi beutalóban a háziorvos

- feltünteti a kérelmező látási képességének a mértékét,
 - véleményt ad a kérelmező önkiszolgálási képességének minősítéséhez,
 - nyilatkozik arról, hogy ha az önkiszolgálási képesség megállapításához a kérelmező személyes vizsgálata szükséges, a vizsgálatot a kérelmező lakóhelyén, tartózkodási helyén vagy a vizsgálatot végző szervnél indokolt-e elvégezni. [R. 9/B. § (3)]
- Ebben** az esetben az Igazgatóság, a kérelmező által benyújtott orvosi beutaló megküldésével a kérelmező önkiszolgálási képességének minősítése kérdésében - szakhatósági állásfoglalás kiadása céljából - megkeresi a szakértői bizottságot. [R. 9/C. § (2)]

Ha a rendelkezésre álló orvosi beutaló nem alkalmas az önkiszolgálási képesség minősítésére és a kérelmező személyes vizsgálata szükséges, a szakértői bizottság a vizsgálatot a háziorvosi beutalóban javasolt helyen végzi el. [R. 9/D. § (2)]

A magasabb összegű családi pótlékban részesülő személy fogyatékosági támogatásra csak akkor szerezhetsz jogosultságot, ha a magasabb összegű családi pótlékra való **jogosultságáról lemond.**

Ebben az esetben a fogyatékosági támogatás iránti kérelmet a Magyar Államkincstár által rendszeresített nyomtatványon vagy elektronikus úrlapon kell előterjeszteni. [R. 10. § (1)]

Az Igazgatóság a kérelmező bejelentése, nyilatkozata alapján - a súlyos fogyatékoság fennállása esetén - intézkedik a magasabb összegű családi pótlék folyósításának megszüntetéséről. [R. 10. § (2)]

Ha a fogyatékosági támogatásra irányuló kérelmet azért utasították el, mert a kérelmező ügyfél nem súlyosan fogyatékos, az elutasító határozat jogerőre emelkedését követő egy éven belül előterjesztett újabb fogyatékosági támogatás megállapítására irányuló kérelemre a bizonyítási eljárást csak abban az esetben kell lefolytatni, ha az orvos igazolja, hogy az igénylő állapota az elutasítás óta rosszabbodott; egyébként - a jogszabályváltozás esetét kivéve - a kérelmet érdemi vizsgálat nélkül el kell utasítani. [Fot. 23/B. § (4)]

A súlyosan fogyatékos állapot megállapításának kérdésében az orvosszakértői szerv szakhatóságként jár el. [Fot. 23/C. § (1)]

A súlyosan fogyatékos állapot fennállását - ha a szakhatósági állásfoglalás eltérően nem rendelkezik - öt évenként az orvosszakértői szerv felülvizsgálja. [Fot. 23/C. § (2)]

A fogyatékosági támogatásban részesülő, illetve annak gondnoka a jogosultság feltételeit érintő lényeges tények, körülmények megváltozásáról 15 napon belül köteles értesíteni a kincstárt. [Fot. 23/D. § (3)]

Ha a támogatásra vonatkozó igényt jogerősen megállapítják, az ellátás az kérelem benyújtásától esedékes. [Fot. 23/D. § (4)]

A fogyatékosági támogatás iránti igény érvényesítésével kapcsolatos valamennyi eljárás illeték- és költségmentes. [Fot. 23/D. § (5)]

A fogyatékosági támogatás iránti kérelem nyomtatványa térítésmentes.

A nyomtatványok előállításáról, továbbá az igényelbíráló szervhez történő továbbításáról az Igazgatóság gondoskodik. [R. 18. §]

4.§

Iskolai étkeztetésben részesülhet az a tanuló is, aki a napközit nem veszi igénybe. Az étkezések közül az ebéd külön is igényelhető. [Gyv. 151. § (2)]

A gyermekétkeztetés intézményi térítési díjának alapja az ételmezés nyersanyagköltségének egy ellátottra jutó napi összege. [Gyv. 151. § (3)]

A gyermekétkeztetés személyi térítési díját az intézményvezető az ételmezés napi nyersanyagköltségének általános forgalmi adóval növelt összegének és az igénybe vett étkezések számának, valamint a normatív kedvezményeknek a figyelembevételével állapítja meg. [Gyv. 151. § (4)]

Gyermekétkeztetés esetén

1. a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő bölcsődés, óvodás,
2. 1-8. évfolyamon nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő,
3. fogyatékos gyermekek számára nappali ellátást nyújtó, az Szt. hatálya alá tartozó intézményben elhelyezett, fent meghatározott életkorú gyermek után az intézményi térítési díj 100%-át,
4. a fenti pont alá nem tartozó, rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermek és tanuló után az intézményi térítési díj 50%-át,
5. három- vagy többgyermekes családoknál gyermekenként az intézményi térítési díj 50%-át,
6. az ad) alpont alá nem tartozó, tartósan beteg vagy fogyatékos gyermek, tanuló után az intézményi térítési díj 50%-át, kedvezményként kell biztosítani [az a)-e) pont a továbbiakban együtt: normatív kedvezmény]. [Gyv. 151. § (5)]
A normatív kedvezmény csak egy jogcímen vehető igénybe. [Gyv. 151. § (6)]
Nem jár a tanulónak kedvezmény azon étkeztetésére, amely kedvezményre - a szakképzésre vonatkozó rendelkezések szerint létrejött - tanuló szerződése alapján már jogosult. [Gyv. 151. § (7)]

7. A gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő - nevelőszülőnél, gyermekotthonban vagy más bentlakásos intézményben nevelkedő - ideiglenes hatállyal elhelyezett, átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermek után nem vehető igénybe a normatív kedvezmény. [Gyv. 151. § (8)] A gyermek lakóhelye szerint illetékes önkormányzat, illetve - ha a gyermek közoktatási intézményben részesül étkezésben - a nevelési-oktatási intézmény vezetője - a fenntartó által megállapított szabályok keretei között - a gyermek egyéni rászorultsága alapján további gyermekenkénti kedvezményt állapíthat meg. [Gyv. 151. § (9)]
8. A normatív kedvezményt a tanuló után a nappali rendszerű oktatásban való részvétele befejezéséig kell biztosítani. [Gyv. 151. § (11)]

5.§

A nemzeti köznevelésről szóló törvény az intézmények működési feltételeiről a következőképpen rendelkezik

21. § (1) A köznevelési intézmény e törvényben meghatározott köznevelési feladatok ellátására létesített intézmény.

A köznevelési intézmény a fenntartójától elkülönült, önálló költségvetéssel rendelkező jogi személy, amely a nyilvántartásba való bejegyzéssel, a bejegyzés napján jön létre.

(2) A köznevelési intézmény alapítását az alapító okirat, továbbá – ha a fenntartó a tevékenységet nem jogszabály felhatalmazása alapján látja el – a köznevelési közszolgálati tevékenység folytatására jogosító okirat, a köznevelési intézmény képviselőjére jogosult személy nevének és képviselőjének jogosultságát igazoló dokumentum, az állandó székhely meglétét igazoló okirat megküldésével, nyilvántartásba vétel céljából be kell jelenteni. A bejelentést költségvetési szerv esetén a törzskönyvi nyilvántartást vezető szervnél, más esetben a köznevelési intézmény székhelye szerint illetékes kormányhivatalnál kell teljesíteni. A nem állami szerv által alapított intézmény csak akkor vehető nyilvántartásba, ha működése összhangban van a fővárosi, megyei feladat ellátási, intézményhálózat- működtetési és köznevelés-fejlesztési tervben (a továbbiakban: köznevelés-fejlesztési terv) foglaltakkal.

(3) A köznevelési intézmény alapító okirata tartalmazza

- a) az alapító és a fenntartó nevét és székhelyét,
- b) az intézmény – külön jogszabályban meghatározott – hivatalos nevét,
- c) az intézmény típusát,

- d) az intézmény feladatellátási helyét,
- da) székhelyét,
- db) tagintézményét,
- dc) telephelyét,
- e) alapfeladatának, szakfeladatának jogszabály szerinti megnevezését,
- f) nevelési, oktatási feladatot ellátó feladatellátási helyenként felvehető maximális gyermek-, tanulólétszámot,
- g) iskolatípusonként az évfolyamok számát,
- h) alapfokú művészetoktatás esetén a művészeti ágak, azon belül a tanszakok megnevezését,
- i) szakképzés esetén a szakmacsoportokat és az Országos Képzési Jegyzékben meghatározottak szerint a szakképesítés megnevezését és azonosító számát, szakközépiskola esetén az ágazatokat,
- j) a feladatellátást szolgáló vagyont, a vagyon feletti rendelkezés jogát,
- k) a gazdálkodással összefüggő jogosítványokat.

(4) A nyilvántartásba vétellel összefüggő költségeket a kérelem benyújtója viseli. A nyilvántartásban szereplő adatok közhitelek. A bejegyzett adatokban bekövetkezett változásokat – a (2) bekezdésben meghatározottak szerint – nyolc napon belül be kell jelenteni. A nyilvántartás fennálló és törölt adatai, továbbá az alapító okirat nyilvánosak, azokat bárki megtekintheti, azokról feljegyzést készíthet, valamint elektronikus úton is hozzáférhetők.

(5) A nyilvántartás tartalmazza

- a) a köznevelési intézmény
 - aa) létesítő és módosító alapító okiratának keltét,
 - ab) nevét, alapfeladatának, szakfeladatának jogszabály szerinti megnevezését és valamennyi feladatellátási helyét,
 - ac) képviselőjére jogosult személy nevét,
 - ad) adószámát,
 - ae) valamennyi pénzforgalmi számlaszámát,
- b) a nyilvántartásba vétel, létesítés napját,
- c) a fenntartó képviselőjére jogosult személy nevét,
- d) a jogutódlással, átalakulással, fenntartóváltozással, intézményi átszervezéssel kapcsolatos alapítói, fenntartói határozatok számát és a döntést tartalmazó határozatokat,

e) a megszűnésről szóló alapítói, fenntartói határozatot, a megszüntető okiratot, a megszűnés idejét és módját, valamint a megszűnt intézmény iratainak őrzési helyét.

(6) Ha a köznevelési intézmény székhelye megváltozik, a (2) bekezdésben foglaltak szerint újra nyilvántartásba kell venni, feltéve hogy a kormányhivatal illetékessége is megváltozik. Az ismételt nyilvántartásba vétel a köznevelési intézmény létrejöttének időpontját nem érinti.

(7) A nyilvántartásba vételről szóló jogerős határozat alapján a köznevelési intézmény képviselője köteles nyolc napon belül megkérni az intézmény adószámát és pénzforgalmi számlát nyitni. Az adószámot és a pénzforgalmi számlaszámot, annak kézhezvételétől számított nyolc napon belül be kell jelenteni a (2) bekezdés szerint.

(8) A köznevelési intézményt törölni kell a nyilvántartásból, ha

a) az intézmény fenntartója az intézmény megszüntetéséről határozott,

b) a fenntartó jogutód nélkül megszűnik,

c) az egyéni vállalkozó meghal, és nincs olyan jogosult, aki folytatja a fenntartói tevékenységet,

d) megszűnik a fenntartónak a köznevelés-szolgáltatás szervezési joga, vagy e jogának gyakorlásával felhagy,

e) a fenntartó bejelenti, hogy fenntartói jogát nem kívánja tovább gyakorolni, kivéve, ha a fenntartói jog az e törvényben meghatározottak szerint – új fenntartóra száll át,

f) a fenntartó egy nevelési, tanítási évnél hosszabb ideig nem működteti,

g) hatóság súlyos vagy az országos pedagógiai-szakmai ellenőrzés során megállapított szakmai jogszabálysértés miatt a nyilvántartásból való törlését elrendeli.

(9) A megszűnt intézmény székhelye szerint illetékes kormányhivatal az intézmény telephelye szerint illetékes kormányhivatal bevonásával gondoskodik a gyermekek, tanulók elhelyezéséről.

(10) E § alkalmazásában súlyos jogszabálysértés, ha

a) a köznevelési intézmény köztartozása meghaladja az intézmény éves költségvetésének felét és azt a fenntartó egy hónapon belül nem fizeti ki, vagy részletfizetés kérése esetén nem fizetés miatt a fennálló tartozás egy összegben esedékessé válik,

b) a köznevelési intézménynek hat hónapot meghaladó lejárt tartozása van és a fenntartó nem tett intézkedéseket ennek rendezése érdekében,

c) a köznevelési intézmény a hatósági ellenőrzés keretében megállapított jogszabálysértést az első felszólítást, majd ugyanazon jogszabálysértés miatt kiszabott felügyeleti bírság kiszabását követően sem szünteti meg a határozatban megállapított határidőn belül,

d) a köznevelési intézményben folyó nevelő és oktató munka a közbiztonságot, a közrendet, a közegészségügyet, a közérkölcset sérti, vagy mások jogai, szabadságjogai ellen irányul, továbbá, ha a nevelési-oktatási intézmény a feladatainak ellátásához szükséges feltételekkel nem rendelkezik.

(11) Szakmai jogszabálysértés, ha az intézmény működése – az intézmény által ellátott feladatoktól függően – az Óvodai nevelés országos alapprogramja a Nat, az adott intézményre érvényes kerettanterv, vagy e törvény felhatalmazása alapján készített és jóváhagyott más nevelési, oktatási program, az érettségi vizsgaszabályzat, az érettségi vizsga részletes vizsgakövetelményeiről szóló jogszabály, a Kollégiumi nevelés országos alapprogramja, a nemzetiség óvodai nevelésének irányelve, a nemzetiség iskolai oktatásának irányelve, a Két tanítási nyelvű iskolai oktatás irányelve, a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve, a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve, az Alapfokú művészetoktatás követelményei és tantervi programja rendelkezéseit sérti.

(12) A kormányhivatal a nevelési-oktatási intézmény törléséről értesíti a költségvetési hozzájárulást folyósító szervet.

22. § (1) A köznevelési intézménynek a feladatai ellátásához szükséges feltételekkel rendelkeznie kell. A köznevelési intézmény akkor rendelkezik a feladatai ellátásához szükséges feltételekkel, ha

a) állandó saját székhellyel, telephely esetén állandó telephellyel, a feladatellátáshoz szükséges helyiségekkel,

b) állandó saját alkalmazotti létszámmal, továbbá

c) a jogszabályban meghatározott eszközökkel, dokumentumokkal, szabályzatokkal és a működéséhez szükséges pénzeszközökkel rendelkezik.

(2) Állandó saját székhellyel, telephellyel akkor rendelkezik a köznevelési intézmény, ha a feladatai ellátásához szükséges jogszabályban meghatározott helyiségek – 23. § (10) bekezdésben meghatározott kivétellel – határozatlan időre a kizárólagos használatában állnak. Állandó saját alkalmazotti létszámmal akkor rendelkezik a köznevelési intézmény, ha az alapfeladatának ellátásához szükséges számított alkalmazotti létszám legalább hetven százalékát határozatlan időre szóló munkaviszonyban vagy közalkalmazotti jogviszonyban

foglalkoztatja. Többcélú intézmény esetén az állandó saját alkalmazotti létszám meglétét szervezetileg és szakmailag önálló intézményegységenként kell vizsgálni. A köznevelési intézmény feladatainak ellátásáról az alapító, a fenntartó szerv által biztosított pénzeszköz, valamint egyéb bevételei alapján gondoskodik. A köznevelési intézmények fenntartási és működési költségeit

az évente összeállított és a fenntartó által megállapított költségvetésben kell előirányozni.

(3) A köznevelési intézmény, ha nem sérti az alapfeladatainak ellátását, anyagi haszonszerzésre irányuló tevékenységet is folytathat. Az ebből a tevékenységből származó nyereséget – ha azt a köznevelési intézmény alapfeladatainak ellátásához vagy a tevékenységben részt vevő tanulók díjazására használják fel – a köznevelési intézmény alapfeladatainak ellátására szolgáló költségvetés megállapításánál figyelmen kívül kell hagyni, és azt az intézménytől nem lehet elvonni.

6.§.

A családi pótlék havi összege

- egygyermekes család esetén **12 200 forint**,
- egy gyermeket nevelő egyedülálló esetén **13 700 forint**,
- kétgyermekes család esetén gyermekenként **13 300 forint**,
- két gyermeket nevelő egyedülálló esetén gyermekenként **14 800 forint**,
- három- vagy többgyermekes család esetén gyermekenként **16 000 forint**,
- három vagy több gyermeket nevelő egyedülálló esetén gyermekenként **17 000 forint**,
- *tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermeket nevelő család esetén, valamint a gyermekotthonban, javítóintézetben, büntetés-végrehajtási intézetben vagy szociális intézményben élő, továbbá nevelőszülőnél, hivatásos nevelőszülőnél elhelyezett tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermek után 23 300 forint*,
- *tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermeket nevelő egyedülálló esetén a tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermek után 25 900 forint*,
- a 7. § (2) bekezdése szerinti személy esetén **20 300 forint**,
Cst. 7. § (2): A tizennyolcadik életévét betöltött tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos személy az iskoláztatási támogatásra való jogosultság megszűnésének időpontjától saját jogán jogosult nevelési ellátásra

- **Kivétel:** A közoktatási intézményben a tizennyolcadik életének betöltését követően tanulmányokat folytató azon személyre tekintettel, aki után a tizennyolcadik életéve betöltéséig az (1) bekezdés g) vagy h) pontja szerinti összegben folyósítottak iskoláztatási támogatást, az iskoláztatási támogatást továbbra is a korábban folyósított összegnek megfelelő összegben kell folyósítani. Más jogszabály alkalmazásában **magasabb összegű családi pótlék**nek minősül az (1) bekezdés g)-i) pontja szerinti, valamint az e bekezdés alapján folyósított ellátás. [Cst. 11. § (2)]

7.§

Jövedelmi helyzet vizsgálata

A **települési önkormányzat jegyzője** megállapítja a gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát, amennyiben a gyermeket gondozó családban az **egy főre jutó** havi jövedelem összege nem haladja meg

1. az öregségi nyugdíj legkisebb összegének 130%-át, **(2012.-ben a 37 050 forintot)**, illetve
2. az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének a 140%-át, **(2012.-ben a 39 900 forintot)**, ha
 - a gyermeket egyedülálló szülő, illetve más törvényes képviselő gondozza, vagy ha
 - a gyermek tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos, vagy ha
 - a nagykorúvá vált gyermek; - nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytat és 23. életévét még nem töltötte be, vagy - felsőfokú oktatási intézmény nappali tagozatán tanul és a 25. életévét még nem töltötte be. [Gyv. 19. § (2)]

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény megállapítása esetén a gyermek jogosult

1. gyermekétkeztetés normatív kedvezményének igénybevételére.
2. *Gyermekétkeztetés esetén,*
 - a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő bölcsőde, óvoda, 1-8. évfolyamon nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő, valamint a fogyatékos gyermekek számára nappali ellátást nyújtó, az Szt. hatálya alá

tartozó intézményben elhelyezett, hasonló életkorú gyermek után az intézményi térítési díj 100%-át,

- *a fentiek alá nem tartozó, rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermek és tanuló után az intézményi térítési díj 50%-át,*
 - *három- vagy többgyermekes családoknál gyermekenként az intézményi térítési díj 50%-át,*
 - *tartósan beteg vagy fogyatékos gyermek, tanuló után az intézményi térítési díj 50%-át,*
- kedvezményként kell biztosítani [Gyv. 151. § (5)].*

A c) és d) pontokban felsorolt gyermekek a gyermekvédelmi kedvezmény nélkül is jogosultak a gyermekétkeztetés kedvezményére.

3. A települési önkormányzat jegyzője annak a gyermeknek, fiatal felnőttnek, akinek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultsága

- a tárgyév augusztus 1-jén fennáll, a tárgyév augusztus hónapjában,
- a tárgyév november 1-jén fennáll, a tárgyév november hónapjában pénzbeli támogatást folyósít.
- **A pénzbeli támogatás** esetenkénti összegének emeléséről az Országgyűlés a költségvetésről szóló törvény elfogadásával egyidejűleg dönt.
- A pénzbeli támogatás esetenkénti összege **2012. évben gyermekenként 5800 forint**. [Magyarország 2012. évi központi költségvetéséről szóló 2011. évi CLXXXVIII. törvény 59.§ (3)]
- **A támogatás** - a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló kormányrendeletben meghatározott feltételek és eljárás szerint - **természetben is nyújtható**. [Gyv. 20/A. §] **Természetbeni ellátás különösen** az általános iskolás gyermekek tankönyv- és tanszerellátásának támogatása, a tandíj, egészségügyi szolgáltatásért fizetendő térítési díj, illetve egyéb ellátás kifizetésének átvállalása. [Gyv. 18. § (6)]

4. a külön jogszabályban meghatározott egyéb kedvezményeknek az igénybevételére [Gyv. 19. § (1)]

Az egyéb jogosultsági feltételek fennállása esetén **nagykorúvá válása után** is jogosult a gyermek a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre, ha

1. nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytat és 23. életévét még nem töltötte be, vagy
2. felsőfokú oktatási intézmény nappali tagozatán tanul és a 25. életévét még nem töltötte be. [Gyv. 20. § (3)]

8.§

Gyógypedagógiai oktatás feltételei

(4) A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló neveléséhez és oktatásához az alábbi feltételek szükségesek:

- a) a gyermek, tanuló külön neveléséhez és oktatásához a sajátos nevelési igény típusának és súlyosságának megfelelő gyógypedagógus, konduktor foglalkoztatása, a neveléshez és oktatáshoz szükséges speciális tanterv, tankönyv és egyéb segédlet,
- b) egyéni előrehaladású képzéshez, integrált óvodai neveléshez, iskolai nevelés-oktatáshoz, fejlesztő neveléshez, fejlesztő nevelés-oktatáshoz, az illetékes szakértői bizottság által meghatározottak szerinti foglalkozáshoz szakirányú végzettségű gyógypedagógus, a foglalkozásokhoz speciális tanterv, tankönyv, valamint speciális gyógyászati és technikai eszközök,
- c) a fejlesztési területek szakértői bizottság által történő meghatározása.

(5) A gyermek külön óvodai nevelését végző óvodai csoportot, a tanulók külön iskolai nevelését, oktatását végző iskolai osztályt a sajátos nevelési igény típusának megfelelően kell létrehozni. A gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézményben a gyermek, tanuló egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs és rehabilitációs ellátásban is részesül.

(6) A gyermek, tanuló érdekében a kormányhivatal kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg szakértői vizsgálaton, továbbá a szakértői vélemény alapján gyermekét a megfelelő nevelési-oktatási intézménybe írassa be. Ha a szülő a kormányhivatal felhívása ellenére kötelezettségének ismételten nem tesz eleget, a kormányhivatal a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálatot értesíti.

A szakértői bizottság nem jelölhet ki olyan intézményt, amely helyhiány miatt nem tudná felvenni a gyermeket, tanulót. A szakértői vizsgálaton való részvétel érdekében szükséges utazás költségeit a társadalombiztosítás a szülőnek megtéríti.

(7) Az enyhe értelmi fogyatékos, beszéd fogyatékos vagy pszichés fejlődési zavarral küzdő sajátos nevelési igényű tanulót két gyermekként, a mozgásszervi, érzékszervi, közép súlyos

értelmi fogyatékos, autizmus spektrum zavarral küzdő vagy halmozottan fogyatékos gyermeket, tanulót három gyermekként kell figyelembe venni az óvodai csoport, iskolai osztály, kollégiumi csoport létszámának számításánál, ha nevelés-oktatásuk a többi gyermekkel, tanulóval együtt történik.

(8) Ha a gyermek, a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, fejlesztő foglalkoztatásra jogosult.

A fejlesztő foglalkoztatás a nevelési tanácsadás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a kollégiumi nevelés és oktatás keretében valósítható meg.

(9) A gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézményben

a) a fogyatékoság típusának megfelelő szakirányon szerzett gyógypedagógusi, gyógypedagógiai tanári, konduktori, konduktor-óvodapedagógusi, konduktor-tanítói, terapeuta szakképzettség kell, ha az óvodai foglalkozás, vagy a tanórai foglalkozás elsődleges célja

aa) a sajátos nevelési igényből eredő hátrány csökkentése,

ab) az egészségügyi és pedagógiai célú habilitáció, rehabilitáció,

ac) az értelmi fogyatékossgal élő tanuló iskolai nevelés-oktatása a külön e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben, óvodai csoportban, iskolai osztályban történik,

b) az a) pontban meghatározott vagy az általános szabályok szerinti végzettség és szakképzettség kell,

ba) ha az óvodai foglalkozás, a tanórai foglalkozás elsődlegesen nem a sajátos nevelési igényből eredő hátrány csökkentését, a tanuló egészségügyi és pedagógiai célú habilitációját, rehabilitációját szolgálja,

bb) az egyéb foglalkozáshoz, a kollégiumi foglalkozáshoz,

c) az enyhe értelmi fogyatékos tanulók idegen nyelv oktatását elláthatja gyógypedagógus végzettséggel és szakképzettséggel, továbbá „komplex” típusú felsőfokú államilag elismert nyelvvizsga bizonyítvánnyal vagy azzal egyenértékű okirattal rendelkező pedagógus is.

(10) A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló neveléséhez, oktatásához szükséges speciális szakképzettséggel rendelkező szakember utazó gyógypedagógusi hálózat útján is biztosítható. Az utazó gyógypedagógusi hálózat megszervezése és működtetése a kormányhivatal feladata.

(11) A tehetséggondozás kereteit a Nemzeti Tehetség Program jelöli ki, amelyet a Nemzeti Tehetség Alap támogat. A Nemzeti Tehetség Program és Alap az oktatásért felelős miniszter

irányítása alatt, jogszabályban foglaltak szerint működik. A Nemzeti Tehetség Program elérendő célokat jelölhet ki a köznevelési intézmények számára, és tartalmazza a feladatok finanszírozásának módját is.

2013. 09.01-től életbe lépő változás:

A gyógypedagógiai nevelésben-oktatásban részt vevő nevelési oktatási intézményben a sajátos nevelési igényű tanulók részére kötelező egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozásokat kell szervezni. A tanuló annyi egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tanórai foglalkozáson vesz részt, amennyi a sajátos nevelési igényből eredő hátránya csökkentéséhez szükséges.

9.§

A Salamancai nyilatkozat:

1. Mi, a Sajátos Nevelési Igényű Tanulók Oktatásáról Szóló Világkonferencia résztvevői – 92 kormány és 25 nemzetközi szervezet képviselőjében – 1994 június 7. és 10. között, a spanyolországi Salamancában tartott ülésen ezennel megerősítjük elkötelezettségünket az „Oktatás Mindenkinek” program iránt, felismerve a sajátos nevelési igényű gyermekek, fiatalok és felnőttek oktatásának szükségességét és sürgősségét a hagyományos oktatási rendszeren belül, és hozzájárulunk a sajátos nevelési igényű tanulók oktatásának „Cselekvési Tervéhez”; felszólítjuk a kormányokat és szervezeteket, hogy a terv javaslatainak és ajánlásainak szellemében cselekedjenek.

2. Hisszük és kijelentjük, hogy:

- minden gyermeknek alapvető joga van a közoktatáshoz, és mindenkinek meg kell adni a lehetőséget arra, hogy elérhető és fenntartható legyen számára egy elfogadható színvonalú tanulás
- minden gyermeknek egyéni tulajdonságai, érdeklődési köre, képességei és tanulási szükségletei vannak,
- az oktatási rendszereket úgy kell megtervezni és az oktatási programokat úgy kell bevezetni, hogy azokban figyelembe vegyék a tanulók sajátosságainak és szükségleteinek legkülönbözőbb voltát,

- mindenkinek, aki sajátos nevelési igénnyel rendelkezik, legyen lehetősége arra, hogy olyan többségi iskolába járjon, amely alkalmazkodik hozzá, továbbá egy gyermekközpontú pedagógiával képes kezelni ezen sajátos nevelési igényeket,
- az ilyen inkluzív orientáltságú iskolák a leghatékonyabb eszközei a diszkrimináció elleni küzdelemnek, mert létrehoznak egy befogadó társadalmat, és mindenkinek lehetőséget biztosítanak a tanuláshoz; ráadásul a gyermekek többségének hatékonyabb oktatást nyújtanak, és javítják az egész oktatási rendszer eredményességét és hatékonyságát.

3. Felkérünk minden kormányt, hogy törekedjen arra, hogy:

- a törvényhozás elveiben és a költségvetésben is részesítsék előnyben az oktatás fejlesztését és kiterjesztését az egyéni különbségektől és nehézségektől függetlenül minden gyermekre,
- a törvényekben jelenjen meg az inkluzív oktatás alapelve, és vegyenek fel minden gyermeket a többségi iskolákba, hacsak nincs nyomós ok arra, hogy másként cselekedjenek,
- szervezzenek a témában konzultációkat, és működjenek együtt azon országokkal, amelyeknek már vannak tapasztalataik az inkluzív oktatás területén,
- biztosítsák a pedagógiai szolgáltatások decentralizált és a részvételt támogató működését a tervezés, ellenőrzés és értékelés terén a sajátos nevelési igényű gyermekek és felnőttek számára,
- ösztönözzék és segítsék elő a szülők, és a fogyatékosok érdekvédelmi szervezeteinek és közösségeinek részvételét a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatásával kapcsolatos tervezési és a döntéshozó folyamatokban,
- helyezzenek nagyobb hangsúlyt a korai felismerésre és fejlesztésre, csakúgy mint a szakképzésre az inkluzív oktatáson belül,
- gondoskodjanak arról, hogy az oktatási rendszer átalakuljon, és a tanárképzési illetve tanár továbbképzési programok tartalmazzák az inkluzív iskolákban a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatásához szükséges szolgáltatások megjelenését.

4. A nemzetközi szervezetekhez is szólunk, különösen:

- azokhoz az állami testületekhez, melyeknek nemzetközi együttműködési programjaik vannak, a nemzetközi pénzügyi alaphoz - különösen az Oktatás Mindenkinek Világkonferencia szponzoraihoz -, az Egyesült Nemzetek Szövetségének Nevelésügyi, Tudományos és Kulturális Szervezetéhez (UNESCO), az Egyesült Nemzetek Szövetségének

Gyermeksegélyezési Alapjához (UNICEF), az Egyesült Nemzetek Fejlesztési Programjához (UNDP) és a Világbankhoz, hogy

- fogadják el az inkluzív oktatás szemléletét, támogassák a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatásának fejlesztését, mint minden oktatási program nélkülözhetetlen részét;
- az Egyesült Nemzetek Szövetségéhez, annak szakhivatalaihoz, különösen a Nemzetközi Munkaügyi Szervezethez (ILO), az Egészségügyi Világszervezethez, az UNESCO-hoz és az UNICEF-hez, hogy - törekedjenek a technikai együttműködés erősítésére valamint a hálózatépítés növelésére, hogy még hatékonyabban támogathassák a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatásának bővítését, hogy az mindenkire kiterjedt és integrált legyen;

- azokhoz a civil szervezetekhez, melyek részt vesznek különböző állami programokban és szolgáltatások közvetítésében, hogy - erősítsék együttműködésüket a hivatalos állami szervekkel, és fokozzák részvételüket a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatásának tervezésében, kivitelezésében, értékelésében;

- az UNESCO-hoz, mint az Egyesült Nemzetek Szövetségének

Nevelésügyi Szervezetéhez, hogy

- biztosítsa a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatási programjának napirenden tartását minden oktatással összefüggő fórumon,
- mozgósítsa az oktatással foglalkozó szervezeteket különösen a tanárképzéssel foglalkozókat -, hogy megkülönböztetett figyelemmel készítsenek fel minden pedagógusjelöltet a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatására,
- ösztönözze a tudományos közösséget a kutatások és hálózatok fejlesztésére; helyi információs és dokumentációs központok kiépítésére; ezenkívül szolgáljon az ilyen tevékenységek ellenőrző intézményeként, és terjessze országos szinten az e nyilatkozat értelmében elért eredményeket és megvalósított terveket,
- egy kiterjesztett „Középtávú terv” keretében az elkövetkező időszakban (1996-2002) mozgósítson egy alaptőkét az inkluzív iskolák és szervezetek támogatására, mely lehetővé tenné olyan kísérleti programok elindítását, melyek terjeszthetnék az új szemléletet, és olyan ellenőrző intézmények létrehozását, amelyek szükségesek a sajátos nevelési igényű gyermekek oktatásához.

5. Végezetül, hálásan köszönjük a spanyol kormánynak és az UNESCO-nak a konferencia megszervezését, és kérjük őket, hogy minden erejükkel azon legyenek, hogy erre a nyilatkozatra és az ezt követő cselekvési Tervezetre felhívják a világ figyelmét.

Felhasznált irodalom:

Bachmann, W.- Gordos, Sz.A. – Lányi E.Á. (1977): Magyar gyógypedagógusok bibliográfiája

Bolla Ilona-Rottler Ferenc: Szemelvények az 1526 előtti magyar történelem forrásaiból, 1 köt.
Bp. Nemzeti Tankönyvkiadó

Budapest történetének forrásai (2001): A pesti V. nemzetőrzászlóaj parancskönyve. 1849.
május 4. – június 26. in Pest-Budai nemzetőrök 1848-49.

Diószegi Vilmos: Samanizmus Terebess Kiadó, Budapest 1998.

Dr. Csányi Yvonna (1995): A hallássérült gyermek korai fejlesztése

Egészségügyi Világszervezet: International Classification of Functioning, Disability and Health (2001), A funkcióképesség, fogyatékoság és egészség nemzetközi osztályozása (FNO), Fordította: Dr. Jancsó Ágnes

Gordosné dr. Szabó Anna: Gyógypedagógia történet I-II.(1991,1983) Bp. Nemzeti Tankönyvkiadó

Gordosné dr.Szabó Anna:Gyógypedagógiai alapismeretek (2000) ELTE BGYFK Budapest

Gordosné dr.Szabó Anna: Bevezető Általános Gyógypedagógiai ismeretek Nemzeti Tankönyvkiadó (2004)

Gordosné dr. Szabó Anna: A látássérültek ügyének alakulása Magyarországon – az első figyelemfelhívástól napjainkig. Látássérültek Magyarországon – A Magyar Vakok és Gyengénlátók Országos Szövetsége 80. születésnapjára.

Györrfy György (1977):István király és műve Bp. Gondolat Kiadó

Hadtörténeti tanulmányok (1995).

Hegedüs Lajos-Ficsorné Kurunci Margit- Szepessyné Judik Dorottya – Pajor Emese – Köncei György: A fogyatékoságügy hazai és nemzetközi története (2009) ETLE BGYFK

Jászi Éva (2006): A fogyatékos gyermek megjelenése a közoktatásban. Oktatási segédanyag levelezős halgatók számára

Kardos Sándor – Gyulavári Tamás: Egyenlő esélyek és jogharmonizáció

Kálmán Zsófia-Köncei György: (2002): A Taigetosztól az esélyegyenlőségig Bp. Osiris Kiadó

Kőrösi Henrik-Szabó László (szerk.) (1915): Az elemi népoktatás enciklopédiája III.köt. Bp.

Mesterházi Zsuzsanna: Gyógypedagógiai Lexikon Budapest (2001)

Mesterházi Zsuzsanna (1989): A magyar oktatási reform hatása a fogyatékosok nevelésére

Dr. Mihályik Szidor (1870): A vakokról In.: Tóth György (szerk.) (1982.): Szemelvénygyűjtemény a gyógypedagógia-történethez IV.

Molnár László: A különleges gondozáshoz való jog a közoktatásban, valamint a fogyatékossgal élő felsőoktatásban részt vevő hallgatók esélyegyenlőségének biztosítása

Ódor Imre (1986): Az 1809.évi nemesi összeírás Baranya megyében Levéltári Szemle 36.évf. 3 sz.

Pruhánszky Béla – Németh András: Neveléstörténet Nemzeti Tankönyvkiadó (1996)

Salamanca Nyilatkozat és Cselekvési Tervezet Salamanca (1994)

Vayk (1899): A váci siketnéma intézet alapítói

Werbőczy István Hármaskönyve Farkas Lőrinc Imre Könyvkiadó (2006)

Munkaadók Lapja XV. Szám

Zászkaliczy Péter- Verdes Tamás (2010): Tágabb értelemben vett gyógypedagógiai, ELTE Eötvös Kiadó

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről

1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról

2011. évi CCIV. törvény a felsőoktatásról

2011. évi CLXXXVII. törvény a szakképzésről

2007. évi XCII. Törvény a fogyatékos személyek jogairól szóló egyezményről

1998. évi XXIV: törvény a fogyatékos személyek jogairól

1998. évi LXXXVI. törvény a családok támogatásáról

1997. éviXXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról

Tanévkezdő kiadvány 2012/2013-as tanév Kommentárok összeállította Kozák András

Internetes felhasználások:

www.staff.u-szeged.hu/ A gyógypedagógia története

www.szocialis-ellatasok.abbcenter.com

<http://www.chazar.hu>

<http://hu.wikipedia.org/wiki/konyveskalman.hu>

<http://hu.wikipedia.org/wiki/szentistvan.hu>

<http://hu.wikipedia.org/wiki/szentlaszlo.hu>

<http://1000ev.hu>

<http://albar.lapunk.hu>